

LOGOGRAPHIA

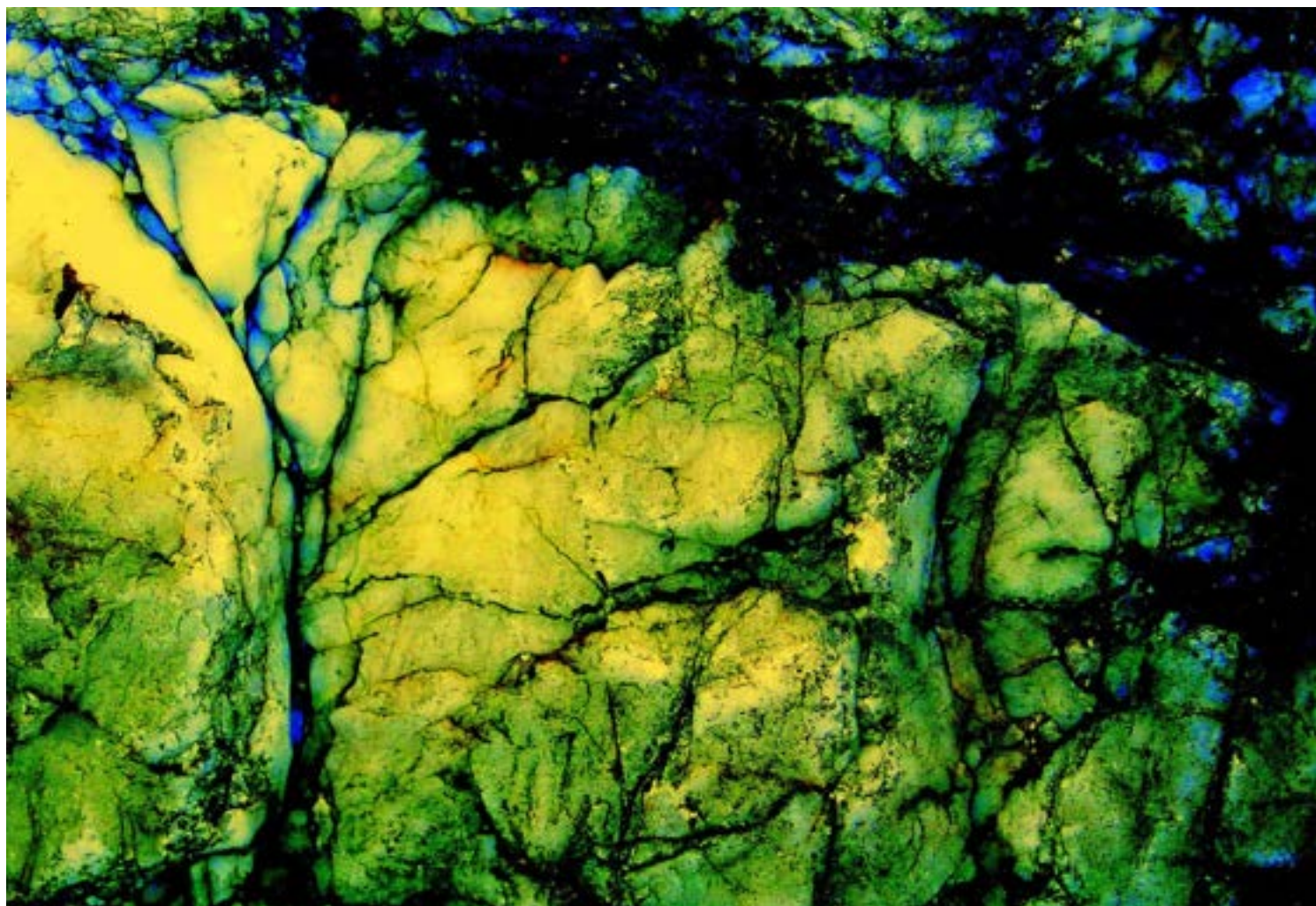
ΛΟΓΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΛΛΗΝΩΝ
ΣΥΓ ΕΩΝ ΣΤΗΝ
ΓΕΡΜΑΝΙΑ
GESELLSCHAFT GRIECHISCHER
AUTOR:INNEN IN DEUTSCHLAND E.V.

06

Ausgabe

Zeitschrift der GESELLSCHAFT GRIECHISCHER AUTOR:INNEN IN DEUTSCHLAND e.V.

12/24

Περιοδικό της ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ ΣΤΗΝ ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Redaktion:

Michalis Patentalis, Sabine Evangelia Koop, Sonia Hartmann, geb. Tsifi

Die Zeitschrift:

LOGOGRAPHIA ist eine Online Zeitschrift der Gesellschaft Griechischer AutorInnen in Deutschland e.V. (GGAD) und hat ihren Sitz in Düsseldorf.

Internet: www.ggad.info

E-Mail: vorsitzender@ggad.info
oeffentlichkeitsarbeit@ggad.info

Herausgeber:

Michalis Patentalis

Postadresse:

Michalis Patentalis
Ludener Str. 25 - 40629 Düsseldorf
Tel.: 0049 211 46869924
Mobil: 0049 177 8453049

Copyright:

Alle Rechte, wenn nicht anders vermerkt, liegen bei den Autor:Innen.

Fotos:

Alle Rechte liegen bei den Autor:Innen und Verlagen.

Titelfoto:

Michalis Patentalis

Gestaltung, Layout, Satz und technische Umsetzung:

Sabine Evangelia Koop
Stimme Koop
Motzstr. 1
34117 Kassel
Internet: www.lyrikkassel.de
E-Mail: info@lyrikkassel.de

Mit der Unterstützung

des Generalsekretariats für die Diasporagriech:innen und der öffentlichen Diplomatie

Σύνταξη:

Μιχάλης Πατένταλης, Σαμπίνε Ευαγγελία Κοπ, Σόνια Χάρτμαν (Τσιφί)

Το περιοδικό:

Η ΛΟΓΟΓΡΑΦΙΑ είναι ένα ηλεκτρονικό περιοδικό της Εταιρείας Ελλήνων Συγγραφέων στην Γερμανία με έδρα το Ντύσσελντορφ.

Ιστοσελίδα: www.ggad.info

Email: vorsitzender@ggad.info
infooeffentlichkeitsarbeit@ggad.info

Εκδότης:

Μιχάλης Πατένταλης

Ταχυδρομική διεύθυνση:

Michalis Patentalis
Ludener Str. 25 - 40629 Düsseldorf
Tel.: 0049 211 46869924
Mobil: 0049 177 8453049

Δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας:

Όλα τα δικαιώματα ανήκουν στους/στις συγγραφείς, εκτός αν αναφέρεται διαφορετικά.

Φωτογραφίες:

Όλα τα δικαιώματα ανήκουν στους/στις συγγραφείς και τους εκδοτικούς οίκους.

Φωτογραφία εξωφύλλου:

Μιχάλης Πατένταλης

Σχεδιασμός, διάταξη, στοιχειοθέτηση και τεχνική υλοποίηση:

Sabine Evangelia Koop
Stimme Koop
Motzstr. 1
34117 Kassel
Internet: www.lyrikkassel.de
E-Mail: info@lyrikkassel.de

Με την Υποστήριξη

της Γενικής Γραμματείας Αποδήμου Ελληνισμού και Δημόσιας Διπλωματίας

Editorial

- 4 Die Ochlokratie der Idioten
Η οχλοκρατία των ηλιθίων

Essay/Δοκίμιο

- 5 Το κύρος ενός σε πέτρα χαραγμένου κειμένου
Das Prestige des in Stein gemeißelten Textes
- 8 Η Σχολή της Φρανκφούρτης και η κριτική
Θεωρία για την Νεωτερικότητα
- 12 Η προσφορά της ελληνικής γλώσσας στην
εξέλιξη των ευρωπαϊκών γλωσσών

Artikel/Άρθρο

- 14 Κληρονομιά

Literatur/Λογοτεχνία

- 16 Η ξαδέλφη
- 18 Die Gespenster von York
- 21 Das Bad

Lyrik/Ποίηση

- 25 dort gegenüber / εκεί απέναντι
- 28 The Last Rose of Summer
Το στερνό του θέρους ρόδο
- 29 Η Αδελφή του Μεγαλέξανδρου
- 31 Μικρό Καράβι

Kreatives Schreiben / Δημιουργική γραφή

- 32 Φαντάσματα

Theater/Θέατρο

- 33 Γράμμα στον Κάρολο

Kunst/Τέχνη

- 37 Poesie der Wände: Ein neues Kapitel der
griechischen Kultur
Η Ποίηση των Τοίχων: Ένα Νέο Κεφάλαιο
της Ελληνικής Κουλτούρας

- 39 Πολιτιστικές Αυλές και το μουσείο
ραδιοφωνίας
Kulturelle Hinterhöfe und Radiomuseum

Fotografie/Φωτογραφία

- 42 Blossom

Buch/Βιβλίο

- 47 Sehnsucht nach Zypern
- 49 Η κραυγή της φύσης
- 51 Σε Αναζήτηση Ταυτότητας
- 53 Αποχαιρέτα την τη Στουτγάρδη,
Αστυάνακτα

Über uns / Σχετικά με εμάς

- 55 Der LiteraturSALON
- 58 Ein Fest für die Sinne
- 60 Literarischer Salon im zakk

Die Ochlokratie der Idioten Η οχλοκρατία των ηλιθίων

Michalis Patentalis
Μιχάλης Πατένταλης

Mit dem Aufkommen des Internets und der sozialen Netzwerke tritt eine neue Gruppe von Menschen sowohl im kulturellen als auch im politischen Bereich in Erscheinung. Die Ochlokratie der Idioten. Zum ersten Mal nimmt die Dummheit über das Internet am öffentlichen Diskurs teil und findet dabei sogar enormen Anklang. Die Idiotie ist unabhängig von Herkunft, Bildungsgrad, sozialer Schicht und der ideologischen Ausrichtung einer Person. Ein Idiot kann in einem bestimmten Wissensgebiet, das er gelernt oder in dem er ausgebildet wurde und in dem er systematisch Wiederholungen beherrscht, Kompetenz zeigen, aber darüber hinaus besitzt er keine Wahrnehmungsfähigkeiten. Es ist derjenige, der alles besser weiß als alle anderen und sein Ego als „Wir“ darstellt. Der große Umberto Eco sprach von der „Invasion der Idioten“. „Die sozialen Netzwerke gaben Legionen von Idioten das Recht, zu sprechen, die früher nur in Bars sprachen, nachdem sie ein Glas Wein getrunken hatten, ohne der Gemeinschaft zu schaden...“.

Με την επικράτηση του διαδικτύου και των κοινωνικών ιστοσελίδων, μια νέα ομάδα ανθρώπων αναδεικνύεται τόσο στο πολιτιστικό όσο και στο πολιτικό πεδίο. Η οχλοκρατία των ηλιθίων. Για πρώτη φορά η ανοησία συμμετέχει μέσα από το διαδίκτυο στο δημόσιο λόγο βρίσκοντας μάλιστα τεράστια ανταπόκριση. Η ηλιθιότητα είναι ανεξάρτητη από την καταγωγή, το επίπεδο μόρφωσης, την κοινωνική τάξη, αλλά και την ιδεολογική κατεύθυνση ενός ατόμου. Ο ηλίθιος μπορεί να δείχνει επάρκεια σε κάποιο γνωστικό πεδίο, σε κάτι που έμαθε ή εκπαιδεύτηκε να το επαναλαμβάνει συστηματικώς, αλλά πέρα από εκείνο το πεδίο δεν διαθέτει αντιληπτικές ικανότητες. Είναι αυτός που τα ξέρει όλα καλύτερα από όλους τους άλλους, προβάλλοντας το εγώ του ως εμείς. Ο μεγάλος Ουμπέρτο Έκο έλεγε για την «επέλαση των ηλιθίων». «Οι ιστότοποι κοινωνικής δικτύωσης έδωσαν το δικαίωμα σε λεγεώνες ηλιθίων να μιλάνε, που άλλοτε δεν μίλαγαν παρά μόνο σε μπαρ, αφού είχαν πει κανένα ποτήρι κρασί, χωρίς να βλάπτουν τη κοινότητα....».

Das Prestige des in Stein gemeißelten Textes Το κύρος ενός σε πέτρα χαραγμένου κειμένου

*Prof. Hans Eideneier
Καθ. Χανς Αϊντενάιερ*

Die Fakten sind schnell erzählt und sprechen für sich. Die alte griechische Polis Oinóanda lag auf einer Anhöhe des oberen Xanthostals unweit des heutigen Antalya in Kleinasien. Dort ließ der griechische Philosoph und Anhänger der Lehren Epikurs Diogenes in eine zentrale Wand einer Stoa seiner Heimatstadt in der ersten Hälfte des zweiten Jahrhunderts unserer Zeitrechnung eine monumentale Inschrift mit Traktaten, Briefen und Sentenzen seines Lehrers Epikur einmeißeln. Buchstabe für Buchstabe, Wort für Wort, ohne die einzelnen Wörter zu trennen, Phrase für Phrase, ohne Interpunktion oder sonstige Lesehilfen.

Was aber am meisten hervorsticht, ist die Monumentalität der Inschrift. Die beschriftete Wand ist nämlich ganze 65 Meter lang und 3,25 Meter hoch! Dieses Faktum allein ließ die Archäologen und noch mehr die Philologen über die Frage rätseln, wie diese Inschrift denn gelesen wurde. Da war von Gerüsten die Rede, auf denen die oberen Ränge einzusehen wären.

Dabei ist die Antwort mehr als einfach: Das Lesen durch einen individuellen Betrachter war weder vorgesehen noch möglich. Das zu lesende Objekt musste ja über das hörende Ohr und nicht über das lesende Auge rezipiert werden. Was dazu führt, dass man mit Sicherheit davon ausgehen kann, dass es am Ort der Inschrift einen oder mehrere in Konkurrenz stehende kundige Vorleser gab, die auf Anfrage und bei entsprechender Honorierung bereit und imstande waren, die ganze Inschrift oder Teile davon kunstgerecht auswendig vorzutragen.

Kunstgerecht heißt auch hier: mit den entsprechenden Sinnpausen und dem erforderlichen Phrasenrhythmus, ohne die ja die Rezeption über das Ohr nicht zu denken ist. Vorstellbar bis höchstwahrscheinlich ist es natürlich auch, dass der lokale *Anagnóstes*

eine Niederschrift bis Abschrift der Inschrift zum Verkauf anbot. All diese Fakten und die Schlüsse, die daraus gezogen wurden, bezeugen ja ganz eindeutig das, was wir mit dem Begriff Prestige zu beschreiben versuchen. Das Prestige, das diese Inschrift ausstrahlt, ist ja unabhängig von der Frage, ob und wie diese zu lesen ist. Im Fokus steht die repräsentative Existenz, auf die sich zu berufen das Anliegen seines Initiators und Sponsors war.

Womit wir ein großes Thema der Kulturgeschichte angeschnitten haben. Die ersten und einzigen Leser der sich über den Gesamt- raum einschließlich der Decke erstreckenden Hieroglyphen in den altägyptischen Pharaonengräbern sind ja die Ägyptologen der Neuzeit. Zu den Attributen eines antiken Herrschers gehört der Hinweis auf die verschriftlichten Taten als Garant der legalen Herrschaft.

Die unzähligen Abbildungen von berühmten Philosophen oder Heiligen der griechischen Antike und des Mittelalters mit beschriebenen Tafeln oder Buchrollen in den Händen bezeugen ja nicht, wie fleißig und gut die Abgebildeten diese Texte gelesen haben, sondern bestätigen das Prestige, das die verschriftlichten und damit so etwas wie kanonisierten Texte ausstrahlen. Waren sie doch die Gewähr dafür, dass die abgebildete Person im Einklang stand mit der überkommenen Lehre.

Und als ein Besucher aus der Stadt während der Türkenzeit in einem griechischen Dorf den Popen darauf aufmerksam machte, er halte das Evangelium bei der Verlesung der Heiligen Schrift so, dass die Buchstaben auf dem Kopf standen, nahm der von diesem Hinweis keine Notiz und fuhr in seinem korrekten Vortrag fort. Die Funktion eines solchen Buches muss in einer Hörkultur nicht übereinstimmen mit Regeln, die für eine Gesellschaft einer

Schriftkultur gelten. Es ist ja diese griechische Hörkultur, die im griechischen Mittelalter überlebt hat. Hätte, wie im von der lateinischen Schriftkultur bestimmten Westen, diese Schriftkultur auch im griechischen Osten die alte griechische Hörkultur abgelöst, hätte sich diese griechische Kultur zu Zeiten der langen Fremdherrschaften kaum halten können.

Το κύρος ενός σε πέτρα χαραγμένου κειμένου

Τα γεγονότα λέγονται γρήγορα και μιλούν από μόνα τους. Η αρχαία ελληνική πόλις Οινόαντα βρισκόταν σ' ένα ύψωμα στην άνω κοιλάδα του ποταμού Ξάνθου, όχι μακριά από τη σημερινή Antalya της Μικράς Ασίας. Εκεί, ο Έλληνας φιλόσοφος και θιασώτης της διδασκαλίας του Επίκουρου, Διογένης, έβαλε, στο πρώτο μισό του δεύτερου μ. Χ. αιώνα, να χαράξουν στον κεντρικό τοίχο μιας στοάς της γενέτειράς του μια μνημειώδη επιγραφή με πραγματείες, επιστολές και αφορισμούς του δασκάλου του Επίκουρου. Γράμμα προς γράμμα, λέξη προς λέξη, χωρίς διαχωρισμό των λέξεων μεταξύ τους, φράση προς φράση, χωρίς σημεία στίξης ή άλλα βοηθήματα ανάγνωσης.

Αυτό, ωστόσο, που ξεχωρίζει περισσότερο, είναι το μνημειώδες της επιγραφής. Ο ενεπίγραφος τοίχος έχει μήκος 65 μέτρων και ύψος 3,25! Αυτό και μόνο το γεγονός έκανε τους αρχαιολόγους, και ακόμη περισσότερο τους φιλόλογους, να προβληματίζονται για το πώς γινόταν η ανάγνωση τούτης της επιγραφής. Έγινε λόγος για σκαλωσιές μέσω των οποίων θα διαβάζονταν οι επάνω σειρές.

Η απάντηση είναι κάτι παραπάνω από απλή: η ανάγνωση από έναν μεμονωμένο παρατηρητή δεν προβλεπόταν ούτε και ήταν εφικτή. Το προς ανάγνωση κείμενο έπρεπε να προσληφθεί από το αυτί που θα το άκουγε και όχι από το μάτι που θα το διάβαζε. Πράγμα που σημαίνει ότι μπορούμε να υποθέσουμε με βεβαιότητα πως στον τόπο της επιγραφής υπήρχαν ένας ή περισσότεροι ειδικοί αναγνώστες, ανταγωνιστές μεταξύ τους, που ήταν πρόθυμοι και ικανοί να απαγγείλουν από μνήμης και με έντεχνο τρόπο ολόκληρη την επιγραφή ή

μέρη της, κατά παραγγελία και με την ανάλογη αμοιβή. Έντεχνα σημαίνει την προκειμένη περίπτωση: με τις ανάλογες νοηματικές παύσεις και τον απαιτούμενο ρυθμό της φράσης, που χωρίς αυτά η πρόσληψη με το αυτί θα ήταν αδιανόητη. Πιθανό ως και εντελώς σίγουρο είναι φυσικά ότι ο τοπικός αναγνώστης πρότεινε στους ακροατές να αγοράσουν το κείμενο της επιγραφής καταγεγραμμένο ή και σε «πιστό» αντίγραφο.

Όλα αυτά τα γεγονότα και τα συμπεράσματα που εξάγονται μαρτυρούν σαφέστατα αυτό που προσπαθούμε να περιγράψουμε με τον όρο κύρος. Το κύρος που εκπέμπει αυτή η επιγραφή είναι μάλιστα ανεξάρτητο από το ζήτημα του αν και πώς πρέπει να διαβαστεί. Στο επίκεντρο βρίσκεται η αντιπροσωπευτική ύπαρξη την οποία είχε σκοπό να επικαλεστεί ο εμπνευστής και χορηγός της. Και μ' αυτό αγγίζουμε ένα μεγάλο θέμα της ιστορίας του πολιτισμού.

Οι πρώτοι και μοναδικοί αναγνώστες των ιερογλύφων στους αρχαίους αιγυπτιακούς φαραωνικούς τάφους, που καλύπτουν ολόκληρο τον εσωτερικό χώρο, συμπεριλαμβανομένης της οροφής, ήταν οι αιγυπτιολόγοι της σύγχρονης εποχής. Στους προσδιορισμούς ενός αρχαίου ηγεμόνα ανήκε η παραπομπή στις γραπτά καταχωρημένες πράξεις του, ως εγγύηση της έννομης εξουσίας του.

Οι αναρίθμητες απεικονίσεις διάσημων φιλοσόφων ή Αγίων της ελληνικής Αρχαιότητας και του Μεσαίωνα με γραμμένες πινακίδες ή πάπυρους στα χέρια τους δεν μαρτυρούν βεβαίως πόσο επιμελώς και καλά διάβαζαν οι απεικονιζόμενοι τα κείμενα αυτά, αλλά μάλλον επιβεβαιώνουν το κύρος που εκπέμπουν τα γραπτά και συνεπώς κάπως κανονισμένα κείμενα. Εξάλλου, ήταν η εγγύηση για το ότι το εικονιζόμενο πρόσωπο βρισκόταν σε αρμονία με την παραδοσιακή διδασκαλία.

Και όταν κάποτε, τον καιρό της Τουρκοκρατίας, ένας επισκέπτης από την πόλη σε ένα ελληνικό χωριό επέστησε την προσοχή του ιερέα ότι κρατούσε ανάποδα το Ευαγγέλιο αναγνώσοντας την Αγία Γραφή, εκείνος δεν έδωσε καμία

σημασία στην παρατήρηση αυτή και συνέχισε τη σωστή του ανάγνωση. Η λειτουργικότητα ενός τέτοιου βιβλίου σε μια κουλτούρα της ακοής δεν πρέπει να συμπίπτει με τους κανόνες που ισχύουν σε μια κουλτούρα της γραφής. Άλλωστε, αυτό που επιβίωσε στον ελληνικό Μεσαίωνα είναι τούτη η κουλτούρα της ακοής.

Αν η κουλτούρα της γραφής είχε αντικαταστήσει και στην ελληνική Ανατολή την αρχαία ελληνική κουλτούρα της ακοής – όπως αυτό έγινε στη Δύση – τότε τούτη η ελληνική κουλτούρα δεν θα είχε επιζήσει μάλλον τις μακρές περιόδους των ξένων κατακτητών.

Μετάφραση: Νίκη Αϊντενάιερ

Η Σχολή της Φρανκφούρτης και η κριτική Θεωρία για την Νεωτερικότητα

Μιχάλης Πατένταλης,
Διπλ. Ευρωπαϊκού Πολιτισμού

Η νεωτερικότητα είναι συνυφασμένη με την περίοδο του Διαφωτισμού, της βιομηχανικής επανάστασης και την άνοδο του καπιταλισμού. Η ανάδειξη του έθνους κράτους και η υποχώρηση του φεουδαρχισμού, ωθεί στην δημιουργία νέων θεσμών και την εδραίωση του Λογοκεντρισμού, που δεσπόζει στην νέα εποχή. Η νεωτερικότητα όμως ερμηνεύεται κοινωνιολογικά με διαφορετικούς τρόπους.¹ Ένας από αυτούς είναι και η ερμηνεία που δίνει η Σχολή της Φρανκφούρτης, με τους εκπροσώπους της..

Με την ίδρυση του Ινστιτούτου Κοινωνικής Έρευνας της Φρανκφούρτης το 1923, δημιουργήθηκε ένας κύκλος διανοητών οι οποίοι προσπάθησαν να επεξεργαστούν μια θεωρία για την σύγχρονη κοινωνία την οποία και ονόμασαν «κριτική θεωρία» και η οποία είναι άρρηκτα συνυφασμένη με την νεωτερικότητα.² Οι απόψεις και οι παρεμβάσεις γύρω από το θέμα της «κριτικής θεωρίας», την εποχή αυτή, ήταν πολλές. Πολλοί ήταν αυτή που άσκησαν κριτική, άλλοι πάλι υποστήριξαν με πάθος τις απόψεις αυτές. Αυτοί όμως που συνηγορούσαν ανοιχτά με τις θέσεις της Κριτικής Θεωρίας ήταν οι Χορκχάμερ, Αντόρνο και Μαρκούζεν.³ Όταν ο Χορκχάμερ έγινε διευθυντής στο Ινστιτούτο Κοινωνικής έρευνας τη Φρανκφούρτης, διατύπωσε τους βασικούς στόχους της Κριτικής Θεωρίας, επιχειρώντας καταρχήν των συγκερασμό όλων των κοινωνικών επιστημών, έτσι ώστε να παραχθεί ουσιώδης γνώση και όχι αποσπασματική καταγραφή επιμέρους γεγονότων.⁴ Στην συνέχεια ο Χορκχάμερ προτείνει τον εμπλουτισμό της μαρξιστικής ανάλυσης μέσα από την φροϋδική θεωρία.⁵

¹ Ό.π. σελ. 325

² Β. Ιακώβου (2008). «Κριτική Θεωρία και Νεωτερικότητα», στο Κονιόρδος (επιμ.), Κοινωνική Σκέψη και Νεωτερικότητα, Αθήνα, εκδόσεις Gutenberg σελ. 297

³ Ό.π. σελ. 298

⁴ Ό.π. σελ. 298

⁵ Ό.π. σελ. 299

Για να εισαγάγει την κριτική αντίληψη περί Θεωρίας, ο Χορκχάμερ, διατυπώνει την κριτική της Θετικής διαλεκτικής, η οποία συμβιβάζεται με την κοινωνική πραγματικότητα, ώστε να «μετατραπεί ο κόσμος».⁶ Στην συνέχεια δια-πιστώνει πως η κοινωνία, λειτουργεί ως ένας μηχανισμός πέρα από τον άνθρωπο. « Η εμπορευματική οικονομία μετά από μια περίοδο ανόδου, ανάπτυξης των ανθρώπινων δυνάμεων και χειραφέτησης του ατόμου πάνω στην φύση, αναστέλλει τελικά την παραπέρα εξέλιξη και οδηγεί την κοινωνία προς μια νέα βαρβαρότητα».⁷ Μέσα από αυτή την διαδικασία η Κριτική Θεωρία εκκινεί το ενδιαφέρον για την αλλαγή της κοινωνίας σε μια «συνένωση ελεύθερων ανθρώπων».⁸

Η Σχολή της Φρανκφούρτης επανεξετάζει τον υλισμό αλλά και τον ανθρώπινο πόνο, ο οποίος αναγνωρίζεται ως ευπάθεια του ανθρώπινου σώματος. Ο Χορκχάμερ, επιτίθεται στα φιλοσοφικά ρεύματα της εποχής, που αντιμετωπίζονται ως μερικές, και συνεπώς ψευδής και ιδεολογικές απαντήσεις, στα πρακτικά αδιέξοδα της εποχής. Τέλος προσπαθεί να ερμηνεύσει τον δυτικό καπιταλισμό αλλά και τις εξελίξεις στην Σοβιετική Ένωση.⁹

Για τους διανοητές της Σχολής της Φρανκφούρτης ο ορθολογισμός είναι προϊόν της φιλελεύθερης κοινωνίας και της βιομηχανικής ανάπτυξης, η οποία, παρόλο τον κεντρικό κρατικό σχεδιασμό, δεν εξαφανίζει την ατομική ιδιοκτησία. Την περίοδο αυτή, ο ρόλος των θεσμών κοινωνικοποίησης, όπως για παράδειγμα η οικογένεια, μειώνεται και τον ρόλο της αναλαμβάνουν τα κόμματα και οι οργανώσεις νεολαίας, τα οποία και διαμορφώνουν πλέον την «ατομικότητα» των ανθρώπων.¹⁰

⁶ Ό.π. σελ. 300-301

⁷ Ό.π. σελ. 301

⁸ Β. Ιακώβου (2008). Ό.π. σελ.301

⁹ Ό.π. σελ. 303

¹⁰ Ό.π. σελ. 304

Τέλος ο Μαρκούζεν, θεωρεί την ώριμη καπιταλιστική κοινωνία, ως απόσταγμα της νεωτερικότητας, ασκώντας κριτική στην δόμηση του καπιταλισμού. Ο Μαρκούζεν, θεωρεί πως το καπιταλιστικό μοντέλο, είναι μονοδιάστατο και επιβλήθηκε ως «παρά φύσιν» του διαφωτισμού, γι αυτό προτάσσει ένα κοινωνικό και πολιτικό πρόγραμμα χειραφέτησης μέσα από την «Μεγάλη Άρνηση».

Εργαλειακός Λόγος και Κριτική Θεωρία

Μέσα από το έργο τους Διαλεκτική του Διαφωτισμού ο Αντόρνο και ο Χορκχάμερ προσπαθούν να κατανοήσουν γιατί η ανθρωπότητα οδηγείται στην Βαρβαρότητα και την ανελευθερία. Η δύο συγγραφείς προσπαθούν να απαντήσουν σε αυτό το ερώτημα, κάνοντας κριτική στον διαφωτισμό, τον οποίο και θεωρούν υπαίτιο μιας χειραφέτησης, η οποία φέρνει με την σειρά της την υποδούλωση. Ο διαφωτισμός δεν εννοείται ως το χαρακτηριστικό της νεωτερικότητας διανοητικό κίνημα, αλλά ως την ίδια την ορθολογικότητα.

Θεμέλιο αυτής της ορθολογικότητας είναι η τάση του ανθρώπου να κυριαρχήσει της φύσης. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα του Βρετανού φιλόσοφου Βάκωνα, που αναφέρουν στο έργο τους οι δύο συγγραφείς. Ο Βρετανός φιλόσοφος υποστήριζε πως για να μπορέσει να επιβιώσει το ανθρώπινο είδος θα πρέπει ο άνθρωπος να εξουσιάζει την φύση μέσα από την γνώση και την δύναμη.¹ Αυτή η αντίληψη όμως οδηγεί στο να αντιμετωπίζεται η φύση ως απλή ύλη η οποία υπόκειται σε νόμους γνωσιακά προσπελάσιμους μέσω των μαθηματικών. Όμως η αντικατάσταση της φύσης, από αριθμούς και σύμβολα και μέσα από ορθολογικές και πειθαρχημένες διεργασίες παράγουν εμπορεύσιμα αντικείμενα δημιουργώντας μια προδιαγραμμένη κοινωνική πραγματικότητα.

Με αυτόν τον τρόπο η κοινωνική αδικία θεωρείτε νομοτελειακή και υπό αυτήν την έννοια δικαιολογείται.² Ο διαφωτισμός λοιπόν αποτελεί ένα είδος κατεξουσιασμού μιας και απομακρύνεται

από την φύση προσεγγίζοντάς την με σύμβολα και έννοιες ταυτιζόμενος με την τυπική λογική.³

Η μυθολογία η οποία συνιστά απομάκρυνση από την φύση⁴ είναι η αντιστροφή του διαφωτισμού. Ο μύθος είναι διαφωτισμός και ο διαφωτισμός γίνεται μυθολογία.⁵ Έτσι ο Αντορνο και ο Χορκχάμερ ψάχνουν να βρουν ψήγματα στο δυτικό πολιτισμό μέσα από αυτήν την ταυτιστική σκέψη η οποία είναι βασική συνιστώσα του εργαλειακού Λόγου.⁶

Εκτός όμως από την υποδούλωση της εξωτερικής φύσης η εκπολιτιστική διαδικασία απαιτεί και εκείνη της εσωτερικής φύσης. Οι δύο διανοητές θεωρούν πως ο εργαλειακός Λόγος εκφράζεται στην σύγχρονη κοινωνία όταν ο άνθρωπος έρχεται αντιμέτωπος με τις επιθυμίες του και τις ηδονές που εκφράζονται ενστικτωδώς. Ως παράδειγμα οι δύο συγγραφείς χρησιμοποιούν το ομηρικό έπος, όπου ο Οδυσσέας αποτελεί το «αρχέτυπο του αστικού ατόμου», μιας και στις περιπέτειές του βρίσκεται αντιμέτωπος με πειρασμούς που θέτουν σε κίνδυνο την ευδωχή του σκοπού του. Προκειμένου να αντισταθεί λοιπόν στις προκλήσεις, θυσιάζει ένα κομμάτι της φύσης του που είναι η ικανοποίηση των ενορμήσεων του.⁷

Το ίδιο μοτίβο παρουσιάζεται και στις σύγχρονες κοινωνίες, όπου ο άνθρωπος παραιτείται από τις ενορμήσεις του, για χάρη των κοινωνικά αποδεκτών ρόλων. Η αναπαραγωγή της κοινωνίας μέσω της εργασίας αποτελεί περιορισμό της απόλαυσης.⁸ Η κυριαρχία λοιπόν πάνω στην φύση παγώνει την κοινωνική διαίρεση των τάξεων και αυτό σχετίζεται με την άνιση κατανομή της εργασίας.⁹

Στην προσπάθειά του ο Μαρκούζε να ερμηνεύσει την καταγωγή της καταπίεσης υιοθετεί την φροϋδική θεωρία, σύμφωνα με την οποία η ιστορία του ανθρώπου είναι η ιστορία αλώθησης των επιθυμιών του.¹⁰ Ο Μαρκούζεν θεωρεί ότι η

³ Ό.π.σελ. 309

⁴ Ό.π. σε 309

⁵ Ό.π. σελ 307

⁶ Ό.π. σελ 309

⁷ Β. Ιακώβου (2008). Σελ. 311-312

⁸ Ό.π. σελ. 311-313

⁹ Ό.π. σελ. 313

¹⁰ Ν. Φωτόπουλος. Από τον Μονοδιάστατο Άνθρωπο στην Αποικιοποίηση του Βιοκόσμου, στο Κοινωνικός (επιμ.), Κοινωνική

¹ Ό.π. σελ. 307-308

² Ό.π. σελ. 308-310

καταστολή των επιθυμιών και των ενστίκτων έχει γίνει προϋπόθεση για την ευημερία, κάτι το οποίο είναι ως ένα βαθμό θεμιτό, ώστε να δομηθεί ο πολιτισμός και η αρμονική κοινωνική οργάνωση. Όμως στην σημερινή εποχή έχουμε περάσει σε ένα πλέγμα περιορισμών που μέσα από την εντατικοποίηση της παραγωγής οδηγεί στην καταπίεση και στην αρχή της αποδοσης.¹ Ο Μαρκούζεν υποστηρίζει πως η τεχνολογία ως απρόσωπος μηχανισμός, χειραγωγεί και καταπιέζει αφόρητα τα ένστικτα των ανθρώπων, ακυρώνοντας στην ουσία το πρωταρχικό νόημα του Λόγου, που είναι στην ουσία το πρόταγμα αλλά και το διακύβευμα του Δυτικού πολιτισμού.² Ο κόσμος γίνεται ολοκληρωτικός και το άτομο αποξενώνεται από το νόημα της ύπαρξής του καθώς δεν μπορεί να αυτοκαθορίζεται.³

Ο Μαρκούζεν όμως, δεν άσκησε μόνο κριτική στην παθογένεια της μονοδιάστατης κεφαλαιοκρατικής κοινωνίας, αλλά στο ότι αναζήτησε την υπέρβαση του αναρθολογισμού που η νεωτερικότητα θεμελίωσε, επαναδιατυπώνοντας το αίτημα για την χειραφέτηση του ανθρώπου σε ένα ριζικά αλλαγμένο πολιτισμό. Ο Μαρκούζεν προσπάθησε να βρει πολιτική λύση στο κοινωνικό αδιέξοδο.⁴

Βιομηχανία της Κουλτούρας και Κριτική Θεωρία.

Από τα πρώτα βήματα στο Ινστιτούτο Κοινωνικών Ερευνών, ο Μαρκούζεν ενδιαφέρθηκε για τον ρόλο της μαζικής κουλτούρας στην σύγχρονη εποχή αλλά και για τον διαχωρισμό ανάμεσα στον

πολιτισμό και την Κουλτούρα. Για τον Μαρκούζεν η μαζική κουλτούρα αποτελεί κατεστημένο και εμπόδιο για την σωστή ανάπτυξη των ανθρώπινων δυνατοτήτων. Η αρχή της αποδοτικότητας και ο συσχετισμός κόστους οφέλους, έχει μπει στην πολιτιστική βιομηχανία. Ο ρόλος των ΜΜΕ, της διαφήμισης και ο υπερκαταναλωτισμός εξασθενεί την επιθυμία των ανθρώπων για ανάδειξη των δυνατοτήτων τους, διαμορφώνοντας έτσι ένα

τυποποιημένο τρόπο ζωής που αναπαράγει τις σχέσεις κυριαρχίας. Η κουλτούρα μέσα σε ένα τέτοιο πλαίσιο, χάνει την αυτονομία της.⁵

Το όραμα του Μαρκούζεν το οποίο έχει τάσεις ρομαντικές. Κινείται προς την κατεύθυνση του επαναπροσδιορισμού της κουλτούρας ως ένα μέσο μετασηματισμού της ανθρώπινης ύπαρξης, σε μια μαρξική πορεία προς το «Βασίλειο της ελευθερίας». Επιθυμία του είναι ένας πολιτισμός που δεν θα απωθεί, αλλά όπου η πραγματικότητα και η ηδονή δηλαδή ο αντικειμενικός και υποκειμενικός κόσμος, θα συνυπάρχουν όπως συνυπάρχει η φύση με την κοινωνία.⁶

Για να δημιουργηθεί όμως αυτός ο νέος πολιτισμός θα πρέπει να επαναπροσδιοριστεί η εργασία με την δημιουργία μιας κοινωνίας της αφθονίας όπου οι άνθρωποι θα εργάζονται λιγότερο και έτσι θα εξοικονομούν χρόνο για την ελεύθερη ανάπτυξη των δεξιοτήτων τους. Η χειραφέτηση των αισθήσεων και η απελευθέρωση του πολιτισμού, απαιτούν ένα καθεστώς όπου οι ανάγκες θα καλύπτονται με ελάχιστη δυνατή σωματική και διανοητική κατανάλωση.⁷

Η αναδιοργάνωση του τρόπου με τον οποίο η εργασία υλοποιείται, αποτελεί σημαντική προτεραιότητα. Ο επαναπροσδιορισμός της σχέσης παραγωγικό αποτέλεσμα και δημιουργικού παιχνιδιού, αποδοτικότητα και ευχαρίστηση, αποτελεί επαναστατική επιταγή. Για να υπάρξει ελεύθερο πολιτισμός και ανθρώπινη χειραφέτηση θα πρέπει να υπάρξει εξύψωση του Λόγου με παράλληλη εξύψωση της αισθητικής.⁸

Ποιες είναι όμως οι δυνάμεις που θα μπορούσαν να υλοποιήσουν ένα τέτοιο πολιτικό, αισθητικό και επαναστατικό μετασηματισμό της κοινωνικής κατάστασης; Εδώ ο Μαρκούζεν διαχωρίζει την θέση του από την Μαρξική θεώρηση αφού πιστεύει πως οι εργάτες δεν είναι το επαναστατικό υποκείμενο που θα υλοποιήσει την «Μεγάλη Άρνηση». Κάτω από κάποιες προϋποθέσεις μπορεί ατή να αποτελέσει επαναστατικό υποκείμενο αλλά

Σκέψη και Νεωτερικότητα, Αθήνα, εκδόσεις Gutenberg σελ. 327

¹ Ό.π. σελ 297

² Ό.π. σελ. 327

³ Ό.π. σελ. 327

⁴ Ό.π. σελ 327-328

⁵ Ν. Φωτόπουλος. Σελ. 329

⁶ Ό.π. σελ. 330

⁷ Ό.π. σελ 330

⁸ Ό.π. σελ 330

όχι φορέα ανατροπής. Στις αναπτυσσόμενες κοινωνίες η εργατική τάξη, σύμφωνα πάντα με τον Μαρκούζεν, διαθέτει υλικούς και πνευματικούς όρους ύπαρξης κάνοντάς την να εφησυχάζει. Αποτελεί δηλαδή ένα κομμάτι του συστήματος εκμετάλλευσης. Έτσι ο Μαρκούζεν, εντοπίζει τις δυνάμεις του ριζοσπαστικού μετασχηματισμού, έξω από την εργατική τάξη, στο περιθώριο της κοινωνίας και σε γκέτο.¹

Το ζήτημα της νεωτερικότητας αποτέλεσε και συνεχίζει να αποτελεί ένα σημαντικό πεδίο διαλόγου και προβληματικής για αρκετούς στοχαστές. Η διαμάχη για την νεωτερικότητα αφορά ένα μεγάλο πεδίο επιμέρους ζητημάτων, τα οποία σχετίζονται με την παράδοση που αυτή κληροδότησε, με το κατά πόσο απέτυχε ή πέτυχε τους διακηρυγμένους στόχους της, με το κατά πόσο ολοκληρώθηκε η διακηρυγμένη απόπειρα να εγκαθιδρυθεί ο Λόγος ως πολιτικό και κοινωνικό πρόγραμμα χειραφέτησης, σε σχέση με τον Μύθο και τις προκαταλήψεις.² Οι διανοητές της σχολής της Φρανκφούρτης με την Κριτική Θεωρία κατάφεραν να επισημάνουν τις διαστρεβλώσεις του κοινωνικού συστήματος, προτείνοντας εναλλακτικές μορφές Λόγου, πολιτισμού και πολιτικής, οι οποίες μορφές τάσσονται πάντα στην υπηρεσία ενάντια της κοινωνικής αδικίας.

– **Ιακώβου, Βίκυ** (2008), «Η Κριτική Θεωρία και η Νεωτερικότητα», στο Σ. Κονιόρδος (επιμ.), *Κοινωνική Σκέψη και Νεωτερικότητα*, Αθήνα, εκδόσεις Gutenberg, σελ. 297-324.

– **Φωτόπουλος, Νίκος** (2008), «Από τον Μονοδιάστατο Άνθρωπο στην Αποικιοποίηση του Βιοκόσμου: Χέρμπερτ Μαρκούζε και Γιούργκεν Χάμπερμας απέναντι στη Νεωτερικότητα», στο Σ. Κονιόρδος (επιμ.), *Κοινωνική Σκέψη και Νεωτερικότητα*, Αθήνα, εκδόσεις Gutenberg, σελ. 325-346.

Βιβλιογραφία:

¹ Ν. Φωτόπουλος. Από τον Μονοδιάστατο Άνθρωπο στην Αποικιοποίηση του Βιοκόσμου, στο Κονιόρδος (επιμ.), Κοινωνική Σκέψη και Νεωτερικότητα, Αθήνα, εκδόσεις Gutenberg 332

² Ό.π. 325

Η προσφορά της ελληνικής γλώσσας στην εξέλιξη των ευρωπαϊκών γλωσσών

Βίκυ Ζαγκαβιέρου-Βούρβουλη

Είναι γεγονός πραγματικό σήμερα ότι η γλώσσα, όχι μόνο στη χώρα μας αλλά σε παγκόσμιο επίπεδο, περνάει μεγάλη κρίση. Ο λόγος υποβαθμίζεται με αποτέλεσμα να υπονομεύεται το ίδιο το νόημα και κατά συνέπεια η επικοινωνία. Το γλωσσικό πρόβλημα όμως πάντα υπήρχε. Οι πρώτοι Έλληνες έθεσαν το πρόβλημα αυτό με τρόπο απλό και κατανοητό, ισχυρίζεται η Ζακλίν ντε Ρομιγί. Στην αρχαία Ελλάδα ο Πλάτων (Κρατύλος), οι σοφιστές, ο Αριστοτέλης ασχολήθηκαν ιδιαίτερα με τη γλώσσα.

Και στις μέρες μας ο Κώστας Αξελός θα πει ότι η γλώσσα είναι «πράττειν» και κάθε πράξη είναι γλώσσα. Η γλώσσα είναι το όχημα της σκέψης. Σκέψη και γλώσσα πάνε μαζί. Τα στοιχεία που συνθέτουν μια γλώσσα είναι η σύνταξη, η γραμματική, η ορθογραφία, η τυπολογία, η φωνολογία. Έχει αποδειχθεί από σύγχρονους ευρωπαίους γλωσσολόγους ότι για τη μελέτη των γλωσσικών φαινομένων των άλλων ευρωπαϊκών γλωσσών, η αρχαία ελληνική γλώσσα θεωρήθηκε η πλέον κατάλληλη διότι είναι δυνατόν να την παρακολουθήσει κανείς επί τρεις χιλιετίες χωρίς διακοπή.

Ο Πλάτων (Τίμαιος κεφ. 3ο) αναφέρει ότι οι Αιγύπτιοι ιερέας είπε στον Σόλωνα πως η ελληνική ιστορία είναι κατά 1.000 χρόνια παλαιότερη των Αιγυπτίων. Ερευνώντας λοιπόν την ταυτότητα των ευρωπαϊκών γλωσσών, βλέπουμε ότι η μητρική τους γλώσσα είναι η ελληνική. Η ελληνική γλώσσα είναι αυτή που τροφοδότησε τις άλλες ευρωπαϊκές, ιδιαίτερα αυτές που προήλθαν από την λατινική, διότι μέσω της λατινικής αυτές παρέλαβαν τις ελληνικές ρίζες.

«Είναι γεγονός», γράφει ο Φάνης Κακριδής, (Βήμα 31.1.1993) «ότι χώρες από την Πορτογαλία ως τη Ρουμανία και πιο ψηλά ως την Αγγλία κατακτήθηκαν και εκπολιτίστηκαν από τους Ρωμαίους» και δέχτηκαν, ως είναι

φυσικό, πολλά γλωσσικά στοιχεία δια μέσου της λατινικής, τα οποία προέρχονταν από την ελληνική γλώσσα. Ο ίδιος χαρακτηρίζει τις ρωμανικές γλώσσες «θυγατέρες της λατινικής», η οποία τροφοδοτήθηκε, ως γνωστόν, από την αρχαία ελληνική. Έτσι λοιπόν με την μεσολάβηση της λατινικής, οι ευρωπαϊκές γλώσσες δέχτηκαν ελληνική γλωσσική επίδραση αφού πήραν έμμεσα πολλές γλωσσικές ρίζες καθώς και αυτούσιες λέξεις. Όμως και τον 15ο αιώνα οι λόγιοι που εγκατέλειψαν το Βυζάντιο, μετέφεραν αρκετά γλωσσικά στοιχεία στη Δύση.

Την εποχή της Αναγέννησης, η λατινική ήταν η διεθνής γλώσσα του ανθρωπισμού και έχουμε τότε τον νέο τύπο ανθρώπου τον «homo universalis». Η στροφή προς τη μελέτη και τη βαθύτερη γνώση της αρχαιότητας που χαρακτηρίζει το κίνημα της Αναγέννησης και που ονομάστηκε «ουμανισμός», έδωσε πολλά γλωσσικά στοιχεία στην Ευρώπη. Ακόμα και η λέξη «ουμανισμός» (λατιν. humanismus), έχει τη ρίζα της στην αρχαία ελληνική. Προέρχεται από τη λέξη «homo (=άνθρωπος)», η οποία προέρχεται από την ελληνική «χους (=χώμα)».

Η λέξη «χους (=χώμα)-homo», πέρασε και στη γαλλική εθνική γλώσσα, «l'homme» και έχει βεβαίως την ίδια σημασία. Στο Μουσείο της Μυτιλήνης, στην αίθουσα των ρωμαϊκών αγαλμάτων, υπάρχει ένα κείμενο δίπλα σε μια ρωμαϊκή στήλη που γράφει ότι οι Ρωμαίοι χρησιμοποιούσαν την «αιολική» διάλεκτο για να συντάξουν τα τιμητικά κείμενα. Είναι γεγονός ότι η ελληνική γλώσσα με όλες τις διαλέκτους της, είναι πλούσια, πολύμορφη, έχει την ικανότητα να συνθέτει έννοιες και να οδηγεί τον άνθρωπο σε ανώτερο πνευματικό και πολιτιστικό επίπεδο. Αναμφισβήτητο γεγονός είναι ότι η ευρωπαϊκή επιστημονική ορολογία βασίζεται στην ελληνική γλώσσα. Όταν σε συνέδριο γλώσσας στην Ισπανία προσπάθησαν οι γλωσσολόγοι να αντικα-

ταστήσουν την ιατρική ορολογία με λατινικές λέξεις, είδαν πως ήταν ακατόρθωτο. Η ελληνική γλώσσα λοιπόν είναι η μοναδική γλώσσα στον κόσμο που έχει πληρότητα και, όπως λέει η Ζακλίν ντε Ρομιγί, έχει το χάρισμα της περιεκτικότητας, της σαφήνειας και συγχρόνως της βαθύτητας, της λακωνικότητας, της καλλιέργειας (Βήμα, 5.4.1992). Η Ελλάδα μέσα από το κίνημα της Αναγέννησης, κατέκτησε την Ευρώπη με την ακτινοβολία του πνεύματος, της γλώσσας, του πολιτισμού.

Η ελληνική γλώσσα αποτέλεσε το υπόβαθρο πάνω στο οποίο στηρίχτηκαν όλες οι ευρωπαϊκές γλώσσες. Τροφοδοτημένες αυτές με ελληνικές ρίζες, κατάφεραν να δημιουργήσουν με τον συνδυασμό των προθέσεων πλήθος λέξεων και εννοιών και να εξελιχθούν. Φέρνω ένα μικρό παράδειγμα: Η ελληνική λέξη «ορέγομαι» (θέμα: ορεγ- αρχαίο θέμα: ρεγ-) πέρασε στη λατινική «rego» (θέμα: reg-), και ύστερα στην ιταλική «reggere», στην αγγλική «regulate» (σύνθετα: correct, direct κ.λ.π), στη γαλλική «regler», (σύνθετα: correction, direction κ.λ.π), στη γερμανική «regeln» (=ρυθμίζω), Regel (=κανόνας) κ.λ.π. Εκτός από τις ελληνικές ρίζες που αποτέλεσαν τη βάση πολλών λατινικών και αργότερα ευρωπαϊκών λέξεων, υπάρχει πλήθος ελληνικών λέξεων αυτούσιων και अपαράλλαχτων στο ευρωπαϊκό λεξιλόγιο, εκτός της επιστημονικής ορολογίας, π.χ. «fantasy» (αγγλ.), «agony» (αγγλ.), «bibliothèque» (γαλλ.), «utopia» (ιταλ.), «problem» (ιταλ.), «Bibliothek» (γερμ.), «Bibliothekar» (γερμ.) και ούτω καθεξής.

Και για να συνοψίσω, θα πρέπει να πω εδώ ότι η γλώσσα είναι το μυστικό της ελληνικής πνευματικής κυριαρχίας. Έχει τη δύναμη, την ευλυγισία και την καθαρότητα του λόγου. Η ακρίβεια της έκφρασης έδωσε ακρίβεια στη σκέψη, δύναμη σε κατευθύνσεις και πνευματικές αναζητήσεις. Τον πλούτο, το κάλλος και τη δύναμη της έκφρασης που έχει η ελληνική γλώσσα, δεν την έχει καμιά γλώσσα του κόσμου. Είχε δίκιο λοιπόν ο Βολταίρος να οραματίζεται την ελληνική γλώσσα, μετά την απελευθέρωση του ελληνικού έθνους από τους Τούρκους, ως διεθνή γλώσσα της Ευρώπης.

Η Βίκυ Ζαγκαβιέρου-Βούρβουλη: είναι γλωσσολόγος, φιλόλογος, ποιήτρια και συγγραφέας. Έχει γράψει ποίηση, μυθιστόρημα, λογοτεχνικά και επιστημονικά δοκίμια, όπως *Η προσφορά της ελληνικής γλώσσας στην εξέλιξη των ευρωπαϊκών γλωσσών*. Εκδ. Επικαιρότητα. Έχει εκδώσει 7 βιβλία.

Κληρονομιά

Ελσόν Ζγκούρη

Τον Ιούνιο του 2024, προσκλήθηκα σε ένα ελληνογερμανικό δημοτικό σχολείο στο Βερολίνο και είχα μια μακρά και ανοιχτή συζήτηση με τους μαθητές της έκτης τάξης σχετικά με τα κοινωνικά στερεότυπα, τον ρατσισμό, το τι σημαίνει να είσαι διαφορετικός, την αποδοχή των ξένου, του διαφορετικού και τις πολλαπλές ταυτότητες στη ζωή ενός μετανάστη.

Η συζήτηση βασίστηκε στη μελέτη και ανάλυση που είχαν κάνει προηγουμένως οι μαθητές στο βιβλίο μου «Όλες οι γάτες είναι όμορφες». Παρά τις εκπλήξεις που έφερε αυτή η συνάντηση, αυτό που με εντυπωσίασε περισσότερο ήταν η περίπτωση ενός κοριτσιού που γεννήθηκε στην Τουρκία από Αλβανή μητέρα και Κούρδο πατέρα, το οποίο είχε ζήσει στην Αθήνα και τα Τίρανα, μιλούσε τέσσερις γλώσσες και είχε πολλές ταυτότητες. Και πάνω απ' όλα αισθανόταν πολύ άνετη και περήφανη για όλες αυτές τις ταυτότητες!

Τα παιδιά εκείνης της τάξης δεν σταμάτησαν να κάνουν ερωτήσεις, και είχαν πολλά να μοιραστούν όταν άρχισα να ρωτάω για την καθημερινή τους ζωή σε ένα «ξένο» μέρος όπως το Βερολίνο. Οι μαθήτριες και οι μαθητές μου έκαναν την ίδια ερώτηση, μερικές φορές άμεσα και άλλες έμμεσα, για το αν νιώθω περήφανος για την αλβανική καταγωγή μου αν οι εμπειρίες ζωής που είχα στην Ελλάδα ή τη Γερμανία, και που περιγράφω στο βιβλίο, είχαν κάποια επίδραση στις απόψεις μου σήμερα και τη σχέση μου με την χώρα καταγωγής μου. Πριν απαντήσω, ρώτησα τα παιδιά τι θεωρούν περηφάνια.

Μετά από πολλές αναλύσεις, συμφωνήσαμε ότι αρχικά κανείς δεν πρέπει να ντρέπεται για τον τόπο γέννησής του ή για τον τόπο που έχει ζήσει. Δεν υπάρχει συλλογική ενοχή και συλλογική ντροπή. Μετά από αυτό, τους διηγήθηκα μια ιστορία που συνέβη λίγους μήνες πριν από τη συνάντησή μας.

Η γιαγιά μου στην Αλβανία ζει μόνη στο χωριό, όπου τώρα έχουν μείνει μόνο ηλικιωμένοι δεν υπάρχουν πλέον παιδιά ή νέοι στη γειτονιά. Ένας ξάδερφός μου από το εξωτερικό κανόνισε και έστειλε δύο τεχνικούς για να της εγκαταστήσουν ένα κλιματιστικό στο σπίτι. Εκείνη την ημέρα ήταν άρρωστη, είχε προβλήματα με την πίεση και πονούσαν τα γόνατά της. Παρ' όλα αυτά σηκώθηκε από το κρεβάτι, πήγε στο κοτέτσι, έπιασε και έσφαξε μια κότα, την ξεπουπούλιασε, την καθάρισε και την μαγείρεψε με τηγανητές πατάτες και πιπεριές όπως κάνουν τόσα και τόσα χρόνια στο χωριό.

Η γιαγιά έστρωσε ένα τραπέζι έξω, καθώς ο ήλιος έλαμπε, και ενώ τα έκανε όλα αυτά, παραλίγο να λιποθυμήσει τρεις φορές λόγω της υψηλής πίεσης του αίματος, ενώ οι δύο τεχνικοί την παρακαλούσαν να καθίσει και να μην κάνει τίποτα γιατί πραγματικά δεν ήταν απαραίτητο!

Όταν είπα στη γιαγιά μου, με φιλοσοφικό τόνο στη φωνή μου, ότι παλαιότερα πληρώναμε τους τεχνίτες, τους τεχνικούς, τους εργάτες (και) με ένα καλό γεύμα και ότι τώρα κάτι τέτοιο δεν είναι απαραίτητο, διότι η εργασία τους περιλαμβάνεται στην τιμή, εκείνη με εξέπληξε λέγοντάς μου, «μέχρι σήμερα, κανείς δεν έχει φύγει από το σπίτι μου χωρίς να φάει»!

Αυτή η φράση όχι μόνο με σοκάρει αλλά και με έκανε να αναλογιστώ το παρελθόν και το μέλλον με έκανε να αισθανθώ περήφανος αλλά και κάπως ντροπιασμένος. Πολλά πράγματα έχουν εκσυγχρονιστεί, έχει ίντερνετ στο σπίτι, δορυφορική τηλεόραση και πλέον και κλιματιστικό, αλλά όχι ο τρόπος που η γιαγιά μου συνεχίζει να αντιμετωπίζει όλους τους ανθρώπους που μπαίνουν στο σπίτι της, τι σημαίνει για αυτήν περηφάνια, και πόσο πολύτιμη είναι για αυτήν η φιλοξενία όλων των περαστικών από το σπίτι της, ανεξάρτητα από

τον λόγο της επίσκεψης, τις συνθήκες ή την κατάσταση της υγείας της.

Έτσι, αυτή η αληθινή ιστορία, η οποία συνέβη όχι πολύ καιρό πριν στη σύγχρονη και (υπερ)τουριστική Αλβανία, φάνηκε αρκετή για να απαντήσει στις επίμονες ερωτήσεις των παιδιών για την περηφάνια μου που είμαι από την Αλβανία. Συμφώνησαν με τη δήλωσή μου ότι πάνω απ' όλα, αισθάνομαι περήφανος που μεγάλωσα δίπλα σε τέτοιους ανθρώπους με αυτές τις αξίες και ότι εκείνη η φράση της γιαγιάς μου είναι η πιο σημαντική κληρονομιά μου!

Έτσι κι εγώ, απευθύνομαι στους τεχνικούς του κλιματιστικού: «Γεια στα χέρια σας και καλή σας όρεξη!»

© Ελσόν Ζγκούρη

Η Ξαδέλφη

Πέτρος Κυρίμης

Πεντάμορφη μου φαινότανε εκείνη η ξαδέρφη από την Αθήνα, που κάθε καλοκαίρι ερχότανε μαζί με όλη την οικογένεια στο χωριό για διακοπές. Την είχα σίγουρα ερωτευτεί μόλις την πρωτοαντίκρισα, γιατί από εκείνη τη στιγμή ζούσα μόνο για να είμαι δίπλα της, με όλα τα τεχνάσματα, που ένα μικρό δειλό χωριατόπαιδο μπορούσε να σκαρφιστεί.

Μόλις έμπαινε το καλοκαίρι και κάναμε διακοπές από το σχολείο, εγώ περίμενα εβδομάδα με εβδομάδα το καράβι από τον Πειραιά που μέσα τους θα ήτανε τα ξαδέλφια μου. Τα ξαδέλφια μου κι εκείνη.

Από το περασμένο καλοκαίρι κρατούσα το άρωμά της και το ανέπνεα όλο τον χειμώνα. Ήταν ένας έρωτας μεγάλος και απελπισμένος, γιατί καταλάβαινα ότι δεν θα είχε ποτέ ανταπόκριση κι αυτό γιατί εγώ ήμουνα εφτάοχτώ χρονών κι εκείνη θα κόντευε τα είκοσι. Κι επιπλέον ήτανε και ξαδέλφη μου, που ρωτώντας έντεχνα από δω κι από κει, είχα μάθει ότι ένας γάμος μεταξύ μας, ήτανε αδύνατη υπόθεση. Παρ' όλα αυτά άκουγα με μεγάλη προσοχή μια ιστορία που λέγανε για δυο ξαδέλφια που κλεφτήκανε και ζήσανε όλη τους τη ζωή μαζί. Ποιος ξέρει, έλεγα και εγώ μέσα μου και κάθε καλοκαίρι με το που έκλεινε το σχολείο σπηνόμουνα στο μόλο κάθε που ερχότανε το καράβι και είχα μια προσμονή, που γινότανε λύπη και μοναξιά σαν τα κλειστά παράθυρα του σπιτιού της που πάνω τους έριχνα παρακαλεστικά βλέμματα, με τη σκέψη ότι βγήκαν και εγώ δεν τους είδα.

Το σπίτι τους ήτανε το τελευταίο στην άκρη της θάλασσας, πάνω στα βράχια αντίκρυ στον φάρο μια πετριά απόσταση στο στόμιο του λιμανιού. Και μη φαντασθείτε όταν λέω λιμάνι κανένα από αυτά τα λιμάνια που ξέρετε, με τα καράβια και τις μαούνες να μπαινοβγαίνουν, τις φωνές και τα βρώμικα νερά. Δυο τρεις παρόμοιες αραγμένες, ή το καράβι που έριχ-

νε άγκυρα ανοιχτά μια φορά την εβδομάδα όπως είπαμε. Τίποτε άλλο. Την ημέρα, μόνο ο ίσκιος του γκρεμού από την μια μεριά και το αντιφέγγισμα των σπιτιών πάνω στον καθρέφτη της θάλασσας από την άλλη. Μα αυτό που θέλω να περιγράψω εδώ και που είναι απόλυτα συνδεδεμένο με τον έρωτα μου για την ξαδέλφη μου, είναι οι νύχτες του καλοκαιριών εκείνων κι όχι τόσο οι μέρες τους.

Αχ, να ήμουν ποιητής μεγάλος, να σας τις περιέγραφα! Τώρα, μετά από χιλιάδες χρόνια που έχουν περάσει, ξέρω ότι στάθηκα ένας πολύ τυχερός άνθρωπος που τις έζησα και πως αυτές οι νύχτες και μόνο, άξιζαν για πληρωμή στην ασήμαντη μέχρι τώρα ζωή μου.

Ποτέ οι νύχτες εκείνων των καλοκαιριών δεν ήτανε σκοτάδι. Αργότερα πολύ αργότερα γνώρισα «σκοτεινές νύχτες» εγώ σας μιλάω για νύχτες φωτεινές, τότε με ολόγιομα φεγγάρια και τότε με εκατομμύρια άστρα.

Νύχτες βελούδα, νύχτες νύφες πριγκίπισσες αρωματισμένες με δυόσμους βασιλικούς, λυγαριές ανθισμένες και κρίνα, ζουμπούλια και έρωτες παιδικούς κι αιώνιους, που γινότουσαν φλοίσβος και αφρός, σιγανό μελωδικό μουρμούρισμα ανάμεσα στα μικρά χαλίκια και στις μικρές ζεστές φωλιές των βράχων. Και το άρωμα της! Αχ, το άρωμα της! Ως την νύχτα εκείνη που ποτέ δεν την ξαναείδα πια κι έμελλε να κουβαλάω από τότε μια ντροπή, που έγινε αιτία να τα καταχωνιάσω όλα μέσα μου για χρόνια πολλά, όπως τα παλιά κειμήλια μέσα σε βαθιά σεντούκια, ώσπου να έρθει ώρα τους, να τα ξανατιάσουμε στα χέρια μας, να ξεσκονιστούν οι μνήμες και μαζί τους η ίδια η ζωή μας.

Ήτανε μια νύχτα του Αυγούστου και κάτι σαν γιορτή ή σαν πάρτι δίνανε στο μεγάλο σπίτι τους τα ξαδέλφια μου. Εγώ δεν θυμάμαι ακριβώς τι έκανα μέσα εκεί. Αυτό που θυμάμαι

πολύ καλά, ήτανε ότι ένας νέος που κι αυτός είχε έρθει για διακοπές, συνομήλικος της και που έβρισκα με μεγάλη στενοχώρια μου ότι πολύ της ταίριαζε, δεν ξεκολλούσε από δίπλα της και εκείνη έδειχνε ότι πολύ της άρεσε και εγώ θυμάμαι ότι πολύ ζήλευα, θεέ μου πολύ ζήλευα και σχέδια έκανα κι ευχές να τον παρατούσε λέει και να ερχότανε να μου χαϊδέψει το κεφάλι, όπως μερικές φορές το είχε κάνει κι ο ξάδελφος μου ήρθε και βρεθήκαμε έξω στο μπαλκόνι κι από κάτω η θάλασσα και τα βράχια κι από την ανοιχτή μπαλκονόπορτα εγώ την έβλεπα μέσα στη σάλα να γελάει με ότι ο άλλος της έλεγε και ζήλευα, θεέ μου πόσο ζήλευα και ξαφνικά αισθάνθηκα επιτακτική την ανάγκη να κάνω την «ανάγκη μου» και πώς να περάσω τώρα να πάω στο αποχωρητήριο, που εκείνη θα το καταλάβαινε κι είχα πέσει σε μεγάλη αμηχανία κι ο ξάδελφος μου λέει «ανέβα πάνω στα κάγκελα θα σε κρατάω εγώ» και σκαρφάλωσα στα γρήγορα κι έκανα την ανάγκη μου που σαν αλεξιπτωτιστής, πήγε κι έπεσε κάτω στα μυτερά βράχια και ίσα, ίσα που πρόλαβα να συμμαζευτώ,

γιατί βγήκε εκείνη μαζί με τον άλλον και το φεγγάρι ακριβώς από πάνω μας τους είχε φαίνεται μαγεμένους, γιατί αυτό κοιτούσαν μόνο και σημασία σε μένα καθόλου δεν έδωσαν και η ξαδέλφη μου έπιασε και με τα δυο χέρια τα κάγκελα και τεντώθηκε προς τα πάνω, λες και ήθελε να το φτάσει μες την ευτυχία της μα ξαφνικά άρχισε να τσιρίζει γεμάτη σιχασιά δείχνοντας τις παλάμες της που ήταν γεμάτες από τη δική μου «ανάγκη». Ο φακός της μνήμης «πέτρωσε» πάνω στο βλέμμα που μου έριξε.

Μετά από πάρα πολλά χρόνια που ξαναπήγα στο χωριό, πήγα κάτω από το μπαλκόνι να δω πάνω στα βράχια αν υπήρχαν ακόμα τα σημάδια μα ο χρόνος με είχε προλάβει και ίχνος δεν υπήρχε, μόνο κάτι μεγάλες παχιές και στρογγυλές πεταλίδες που με κοιτούσαν συνωμοτικά, μου γέννησαν ξαφνικά τη συμπάθεια κάνοντας τη σκέψη ότι οι καημένες αυτές με υπομονή και εγκαρτέρηση κάτι τέτοιους παιδικούς έρωτες περιμένουν για να χορτάσουν τη πείνα τους.

© GGAD

Die Gespenster von York

*Christophoros Milionis
übersetzt von Hans Eideneier*

Wir waren auf der Reise von London nach York. An einem frühen Nachmittag im Herbst, doch der Sommer zog sich noch dahin, wollte nicht genesen. Es war heiß, selbst in diesen nördlichen Breiten. Nicht eine Wolke am Himmel, der dennoch farblos war und ausgewaschen. Ein ungesundes Wetter. Und ich mit schlechter Laune. War es, weil ich nunmehr den Herbst – meinen eigenen – spürte, wie er meinen Körper bis hinein in die Seele durchtränkte? Die Straße führte an einem pechschwarzen Wald mit hohen Nadelhölzern entlang. Vom Auto aus, das mit hundert Meilen fuhr, damit wir noch bei Helligkeit ankämen, versuchte ich zu erkennen, ob die Bäume mit ihren kerzengeraden Stämmen Tannen oder Fichten waren, und zugleich dachte ich, dass, wenn ich es denn wüsste, diese Kenntnis mir nichts einbrächte.

Daphni sagte: "In diesen Wäldern siedeln die Engländer die Sage über Robin Hood an, der die Mächtigen ausraubt, um die Güter unter die Armen zu verteilen." "Deshalb also nannte man ihn so", bemerke ich, "Robin Wood, Robin der Wälder." "Hood", verbesserte sie mich. "Was Kapuze bedeutet!" Ich denke, das ist wieder mal eins von diesen schönen Missverständnissen (oder vielleicht Erfindungen?), die zu ändern unmöglich und vergeblich ist. Robin Wood – und ich blicke auf die schwarzen Wälder, durch die kein Sonnenstrahl dringt. Dann beginnen weite Landschaften aufzutauchen, in denen sich immer wieder die Dörfer mit den typischen Landhäusern ausbreiten, den Cottages, alle gleichförmig, früher waren sie mal mit Riedgras bedeckt.

Sie verschwinden allmählich vor meinen halb geschlossenen Augen. An deren Stelle treten ärmliche, einsam auf Lichtungen stehende Häuschen, aus denen der Rauch aus dem Kamin dick und schneeweiß in den eisigen

Winterhimmel steigt. Robin der Wälder, Robin mit der Kapuze, der Rächer, mit dem Schwert am Ledergürtel und einem Sack über der Schulter, gefüllt mit den Gütern der normanischen Herrscher, drückt die Tür ein und überspringt deren Schwelle. Das Märchen, die tröstliche Mär für die Schwachen, ziehe ich meine Schlussfolgerung ohne jeden Anspruch auf Originalität. Zugleich kommen mir ein paar herrenlose Verse in den Sinn:

und sie schauten hinab
und sie schauten hinab mit dem Mond
doch erkannten sie nicht den Reiter
der vorbeikam
und wie Wind sich mitten im Wald verlor...

Als wir uns York näherten, beleuchtete der fahle Widerschein des Himmels noch dessen Stadttor, die mittelalterliche Stadtmauer, die gotischen Glocken- und die Wehrtürme. Ich erinnere mich nicht mehr, ob York in den Dramen von Shakespeare seinen Platz hatte. Auch habe ich es weder nachgeschlagen noch macht es Sinn, dies zu tun. Im besten Fall träfe ich auf einen Grafen von York unter den übrigen halb realen, halb fiktiven Personen seiner Dramen. Und dennoch: Wie ich über die Brücke über den Fluss gehe und durch das mittelalterliche Stadttor, Michel Gate, und die engen Gassen der Altstadt betrete mit ihren charakteristischen englischen Häusern mit den wie von Rost befallenen Backsteinen und den schwarzen Holzbalken, mit der riesigen gotischen Abbey aus bleichem Sandstein, deren Bögen an den Himmel genagelt scheinen, meine ich Shakespearesche Gespenster umherschweifen zu sehen.

Als ob schwarze Schatten aus den nebligen unterirdischen Gängen hervor drängten, von den Stadtwehren, den Glockentürmen und den monströsen Wasserspeiern herabstiegen und ihre eiserne Rüstung zu den Zinnen schlepp-

ten. Und siehe da, in einer engen Gasse kommt ein Mann im Frack und Zylinder auf uns zu und bietet an, uns nach Einbruch der Dunkelheit zu den verborgenen Winkeln, wo die Ghosts verkehrten, zu begleiten! Und mitten in der gepflasterten Fußgängerzone, wo uns eine in eine Mauer eingelassene Tafel informiert, dass auf diesem Kreuzweg im Mittelalter sich das öffentliche Leben abwickelte – die Märkte und Darbietungen der Gaukler und Taschenspieler, die Gerichtstage und Enthauptungen – steht in einer Nische unbeweglich ein in Schwarz gekleideter Henker mit Kapuze und Beil, der sicher binnen kurzem, bei Einbruch der Nacht, in das vorbereitete Spiel eingreifen würde. Wir erreichen die Abbey Yorkminster aus der Normannenzeit – *das merkwürdige Bauwerk, das seine dunkle Vorderansicht wie das Antlitz der Sphinx erscheinen lässt*, denke ich bei mir, während ich es betrachte.

Sein Portal ist noch geöffnet und ich schlüpfte hinein. Das Licht fahl, Einsamkeit und Ruhe. Ein zwei Schatten verlieren sich im Wald der Säulen mit den schnurgeraden Stämmen, die sich hoch hinauf recken wie Tannen oder Fichten, um sich dann zu verzweigen. Ihre Äste verwickeln sich ineinander und bilden darüber ein dichtes Netz – aus dem zu entfliehen unmöglich ist. Du bist klein und machtlos, ganz allein und ohne Hoffnung. Auch spendet das geringe Tageslicht, das noch durch die vielfarbige Glasmalerei der Fenster und der großen Rosette filtrierte wird, keinen Trost. Ich hatte das Bedürfnis, mich in eine Nische zurückzuziehen, mich zu sammeln, um wieder zu Kräften zu kommen. Ich lehnte mich an eine Säule. Das Licht war hier noch trüber als anderswo.

Meine Gedanken schweiften in meine Heimat zu jenem anderen Überbleibsel der Normannen, einem unbedeutenden Rundturm Bohemunds, halb verfallen, so ähnlich wie ein verlassener Wehrturm, am Ende ihres Machtbereichs, in der Burg von Jannina. Und weiter drüben der Burggraben Bohemunds, "die Gruben" wie man sie nannte und noch nennt, obwohl sich heute dort Wohnhäuser erheben. Doch zu meiner Schulzeit - vor wie vielen Jahren! - gab es noch Überreste,

tiefe Gräben und Aufschüttungen. Ein paar Kiefern auf der roten Erde auf dem Kiáfas-Hügel, wo ich über die Normannen las und Alexios Komnenós, der "sie ins Meer warf" – wie wir die Italiener, dachte ich:

Am Samstag der Karnevalswoche
freust du dich, Alexios, du hast es verstanden
und am Montag in der Früh
mach dich auf den Weg, mein Falke,

und so machten auch sie sich auf den Weg, die Bohemunds und Guiscards, um die Abbeys zu bauen. Und uns blieben unsere Leiden – unsere eigenen. Dann schweiften meine Gedanken weiter und nisteten sich ein im Kloster von Tsúka, wenige Kilometer weiter östlich, oberhalb der furchtbaren Felsenschlucht. Auch dieses musste wohl während derselben unruhigen Jahre gebaut worden sein. Seit damals haben jene Felsennester gewiss viele Seelen gerettet. Ich besuchte es im vergangenen Herbst mit zwei Freunden aus den Nachbardörfern – sie brachten mich hin. Es war die Stunde des Sonnenuntergangs. Wir saßen am Rand des Abgrunds. Bábis stieß einen kräftigen Schrei aus und wir hörten, wie seine Stimme in die Schlucht bis zum Fluss Arachthos hinabrollte, sich dann dort breit machte, die Leere füllte und von Wand zu Wand an den Chuliarádes-Felsen bis hoch zum Himmel emporstieg, wo inzwischen der Mond aufgegangen war und in seiner ganzen Fülle der Sonne gegenübertrat, die für uns untergegangen war, ihn jedoch betrachtete, so dass sein Antlitz strahlte.

Dann gingen wir in die Kirche des Klosters zusammen mit zwei drei Bauersfrauen und einem jungen Mädchen, die zur Abendandacht gekommen waren. Sie zündeten die Kerzen und die Öllämpchen an. Der Priester bereitete das Weihrauchfässchen vor, begann zunächst die Ikonen der Ikonostase zu beweihräuchern, den Heiligen Johannes den Täufer und Maria mit dem Christuskind im Arm, dann die Frauen, die sich davor verneigten und bekreuzigten, und uns, die wir dasselbe taten, dann ging er in den Altarraum, um auch ihn zu beweihräuchern. In mir stiegen uralte Erinnerungen hoch. Ich fing an, leise zu

murmeln, fasste Mut, stimmte den Psalm an, und die übrigen folgten mir:

Herr, ich rufe zu dir
erhöre mich
erhöre mich, Herr...

Alle drei kamen wir richtig in Fahrt, auch der Priester lebte auf, trat aus der Mittelpforte der Bilderwand und übernahm die Rolle des Chorleiters. Die Kerzen und Öllämpchen flammten auf und die Kirche begann zu strahlen. Die Gestalten der Heiligen traten aus den Tiefen der rußgeschwärzten Wände hervor, kamen heraus, ihre nachdenklichen Augen wurden in Licht getaucht und ihre leidvollen Gesichter begannen zu leuchten. Der Priester hatte seine Stimme erhoben, und jetzt waren es wir, die ihm folgten:

Mein Gebet müsse vor dir taugen
wie ein Räucheropfer
mein Händeaufheben
wie ein Abendopfer...

Die Abendandacht war wohl zu Ende, glaube ich, und wir gingen in Richtung Ausgang. Da hörte ich Daphnis Stimme: "Hast du gehört, was er dir gesagt hat?", fragte sie mit einem herzhaften Lachen. "Für heute reicht's mit deinem Psalmodieren, hat er dir gesagt, weil ich zuschließen will." Sie hatte mich aus den Augen verloren, mich im Säulenwald gesucht, das Singen der Psalmen gehört und meine Stimme erkannt. Sie war überrascht, kam zu mir und hörte mir zu. "Es ist das erste Mal, dass ich dich Psalmen singen höre... Und so schön und wehmütig ... Bis der da kam und dich unterbrach!" setzte sie hinzu.

Ich drehte mich um und sah den englischen Küster der Abbey von Yorkminster in seiner braunen Livree, einem gewaltigen Schlüsselbund in der Hand, wie er auf die Wanduhr sah und sich in Richtung Tür bewegte. Er sah aus wie ein Hotelportier. "Lass ihn doch!", sage ich zu ihr. "Den Bohemund!" Und wir gingen hinaus, um auf den Straßen von York herumzubummeln. Spätabends aßen wir in einem altenglischen Restaurant, einem Kellerlokal mit feuchten

Emporen und Fässern. Danach gingen wir zu dritt noch auf einen Tee bei "Betty's": Meine Tochter, meine Frau und ich. Auf einmal fiel uns ein, noch in die Vorstellung mit den Gespenstern zu gehen. Man sagte uns, sie sei vorbei. Ich war erleichtert.

Christoforos Milionis (1932-2017), geboren bei Ioannina im Nordwesten Griechenlands, studierte Philologie in Thessaloniki und arbeitete als Lehrer. Zwar hat er auch Romane, Essays und Übersetzungen geschrieben, doch er pflegte hauptsächlich die Form der Kurzgeschichte; seine erste erschien 1954 in einer Literaturzeitschrift, 1961 publizierte er die erste Sammlung. Er wurde u.a. mit dem Staatspreis für Literatur, dem Preis der Zeitschrift *Diavazo* und mit dem Preis der Ouranis-Stiftung der Athener Akademie ausgezeichnet. Milionis' Prosa weist zwar feste Motive auf – Erinnerung, Kindheit, Krieg, Herkunftsgeografie –, doch seine Bezüge auf die politisch-sozial konnotierte Literatur und gleichzeitig auf das persönlich-introvertierte sowie die Koexistenz realistischer und fantastischer Konventionen verleihen seinen Texten die Spannung, die ihn zu einem der wichtigsten Kurzgeschichtenautoren der Nachkriegsliteratur avancieren ließen.

Das Bad

Panos Ioannidis

Zur Verlesung kommt ein Ausschnitt aus der Erzählung "Glücksfarbe" aus der Sammlung „Zyprische Epen“, die 1968 publiziert wurde. Der steinalte Kriton Stephanis, der durch den Wucherhandel mit Medikamenten zu einem unermesslichen Vermögen gekommen war, wird von Schuldgefühlen und von der Angst vor der unerbittlichen Zeit geplagt. Seine quälenden Gewissensbisse, die er natürlich nicht eingesteht, empfindet er wie Schmutz am eigenen Leib; um sich von ihm zu befreien, verbringt er täglich acht Stunden im Bad, vier am Morgen, vier am Nachmittag. In seiner zweiten Hauptbeschäftigung außerhalb der Badezeit kümmert er sich pedantisch um die unzähligen Uhren, die er in seinem Haus gesammelt hat; ihnen gilt seine ständige Aufmerksamkeit dadurch, dass er sie aufzieht und sich um sie kümmert im Glauben, dass, solange die Uhren gehen, sein Leben andauere. Eine weitere fixe Idee von ihm ist der fortwährende Wechsel der Farben seiner Kleider; er verändert sie je nachdem, was das Horoskop des Tages als Glücksfarbe verkündet. Deshalb auch der Titel dieser Erzählung. Der folgende Ausschnitt ist aus dem letzten Teil der Geschichte. Mona, die Nichte seiner Frau Noni, hatte ihm vom Uhrmacher gerade seine geliebte florentinische Uhr aus der Reparatur zurückgebracht.

Niki Eideneier

In der Auffindung jeder Art von Unregelmäßigkeit der Uhren unterlief ihm auch nicht der kleinste Fehler. Wenn seine kalten Finger die Uhr berührten, waren sie empfindsamer als jedes Stethoskop. Sein Ohr vermerkte auch noch die kleinste Abweichung. Eine etwaige Fehleinschätzung kam für ihn überhaupt nicht infrage, weder bei der rechtzeitigen Diagnose für jedwede kleine Unregelmäßigkeit noch bei ihrer Therapie. Alle hatten korrekt, folgerichtig zu gehen, mussten gepflegt und gut am Leben

gehalten werden, um in ihrer Vielstimmigkeit die Pracht jeder Minute, die sie erwerben, auszufüllen.

Als diese goldglitzernde Uhr, die jetzt wieder auf dem Tisch stand und in voller Gesundheit strahlte, plötzlich stehengeblieben war, war er in Todesangst auf einen Stuhl gefallen und alles um ihn herum war in Finsternis versunken. Er empfand eine derart massive Beklemmung in seinem Herz, dass weder der Äther, den ihm Noni zukommen ließ, noch die Massage, die ihm die eklig weiche Hand des Mannes seiner Nichte angedeihen ließ, ihn wieder auf die Beine zu bringen vermochten. Nicht einmal, dass ihn diese Berührung in Rage versetzte. Was ihn allerdings am meisten beunruhigte. Das einzige, was er verlangte, war, seinen Sohn zu sehen. Der junge Mann versuchte, diesen ans Telefon zu bringen. Leider waren sie verreist. In der Stunde, wo er ... Dann, und mitten in dem Nebel, der ihn umfing, hörte er den Mann seiner Nichte sagen: "Ach was, es ist doch ausgeschlossen, dass die Uhr gestorben ist. Die ist sicher nur scheinot ...".

Diese wässrige Stimme, diese abgehackten Wortbrocken erfüllten ihn mit Optimismus. Er übergab sich seiner Erschöpfung und schlief ein. Als er zwei Stunden später wieder zu sich kam, war sein erster Gedanke, die Uhr zur Reparatur zu schicken. Er ging zum Tisch und begann, sie zu streicheln. Dann brachte er sie an sein Ohr. Darauf waren die Spuren der verschwitzten Hand des Mädchens und ein kleiner Ölfleck. Das Metall verströmte einen intensiven fremden Geruch.

Er fing an, sie umständlich zu reinigen, wobei ein schmutziges, anfänglich wie immer dampfendes Schlammhäuflein vom Nacken auf die Wirbelsäule zuzulaufen begann. Auch der Ölfleck blieb trotz all seiner Bemühungen,

ihn von seiner Hand zu entfernen, wohin er sich bei der ersten Berührung übertragen hatte, dort kleben und breitete sich auf dem ganzen Finger aus und eroberte Millimeter um Millimeter seine Handfläche.

Er drehte sich zu dem Mädchen um und schaute sie an. Sie lächelte ihm zu. „Warum wäschst du dich nicht?“, fragte er sie. „Oder spart dein Herumtreiber von Mann vielleicht auch noch an Wasser?“ „Warum sagen Sie so was, Onkel?“ Er trat einen Schritt zurück, angewidert von einem undefinierbaren Geruch, den ihr Körper verströmte. Das Schmutzbächlein verzweigte sich auf dem Rücken in Rinnsale, die einen strebten zu den Oberschenkeln, einer kletterte zum Unterleib, ein anderer ließ sich im Hintern nieder. „Du stinkst“, sagte er zu ihr und versank im Sessel. Bei dieser Bewegung breitete sich der Schlamm großflächig auf seinem Körper aus, wobei Kleidung und Fleisch zusammenklebten.

„Onkel ...“ „Hör auf, mich „Onkel“ zu nennen. Ich bin nicht dein Onkel. Sag mir, hast du's mit diesem Kaninchen, deinem Mann, getrieben?“ „Ich erkenne Sie nicht wieder ...“, stammelte das Mädchen. „Widersprich mir nicht, fettes Schwein. Wo dieses Subjekt dich beschmutzt und du mir hierherkommst, satt und dreckig, und mir Vorwürfe machst.“ „Es tut mir leid, Onkel, wenn Sie tatsächlich so von mir denken“, antwortete Mona und rannte hinaus. Auf dem Gang stieß sie auf die Tante. Der Alte hörte kurzes unterdrücktes Getuschel und Schluchzer, und donnerte verärgert an die Tür: Die frechen Luder, die glauben, sich mit ein paar Pfennigen die Sympathie und einen Platz im Testament erkaufen zu können. Er enterbte sie alle. Auch seinen Sohn. Selbst Noni.

Seine Mühen und seine Opfer, die Früchte seines Lebens, die aus der Gosse seiner Not erwachsen waren, um in der Allmächtigkeit Früchte zu tragen, davon haben sie nun genug profitiert. „Eines Lebens, das vom Erfolg gekrönt wurde“, wie der Gesundheitsminister beim Empfang, den der Verband der Arzneimittelhändler zu seinen Ehren ausrichtete, betont hatte. Er selbst konnte daran leider nicht teilnehmen, da es seine Badezeit

war, doch ein Kollege überbrachte ihm die diesbezüglichen Äußerungen. Man hatte ihn einen Vorkämpfer und Pionier genannt, der innerhalb von dreißig Jahren den Medikamentenhandel zu einem Imperium auszudehnen in der Lage gewesen war, der es geschafft hatte, Preise zu ver Hundertfachen, die Unternehmen derart zu vergrößern, dass der örtliche Markt den wissenschaftlichen Errungenschaften auf dem Fuße folgen konnte, was nur fortschrittlichen Ländern vergönnt sei! Auch wurde er über den Eindruck unterrichtet, den sein Referat hinterlassen hatte, dass sein Sohn zur Verlesung gebracht hatte, dass man aufhören sollte mit der Verteilung von Medikamenten an sozial Schwache durch den Staat. Die staatlichen Krankenhäuser sollten die Medikamente nur noch gegen Bezahlung abgeben dürfen, mit einem Nachlass von zwanzig Prozent im Verhältnis zu den Preisen auf dem freien Markt und immer aufgrund eines geprüften Nachweises der Bedürftigkeit.

Dies wurde einstimmig angenommen. Ebenfalls einstimmig erklärte dieselbe Versammlung ihn zum Verbandspräsidenten auf Lebenszeit, und der Herr Minister erklärte mit der ihm zukommenden Zurückhaltung, dass „Männer mit den Fähigkeiten eines „Kriton Stephanis“ zu höchsten Regierungsämtern berufen seien.“

Vom Kronleuchter begann etwas auf ihn herabzutropfen. Er fuhr mit den Fingern durchs Haar und versuchte, sie auszuschütteln. Es war eine klebrige Masse. Es roch nach nassem Kampfer, nein, eher nach Penicillin mit Apfelsinenöl. Er versuchte sich mit der anderen Hand davon zu befreien, mit dem Ergebnis, auch diese zu beschmutzen. Er hatte große Mühe, davon loszukommen und zog sich vom Leuchter weg. Bei dieser Bewegung fühlte er, wie der Schlamm in seine Schenkel kroch. Er zog seine blaue Schlafanzughose aus und warf sie von sich. So ein Erdgeruch! Nein, er bereute seinen Entschluss nicht, sein Vermögen der Institution in Leipzig vermacht zu haben. Der Fabrik zur Herstellung von Einäscherungsmaschinen. Als Gegenleistung würde man Einäscherungsmaschinen in den Städten der Insel installieren.

Wer die Feuchtigkeit und die Mikroorganismen verabscheute, würde in Gedenken an den Stifter umsonst behandelt werden. Was ihn selbst betraf, so sprach das Testament eine klare Sprache. Man sollte ihn ohne Begleitung nach Leipzig schicken, das war ausgemacht, um das Nötige ...

Er entledigte sich des Morgenrocks, des Schlafanzugoberteils und des Unterhemds. Dann, mit ziemlicher Mühe, der Hose. Er schaute auf die Uhr. Seitdem er um 12 Uhr aus dem Bad gestiegen war, war nicht einmal eine Stunde vergangen. Das Wasser würde noch nicht wieder heiß sein. Er musste wohl noch ein wenig warten. Er stellte sich mitten ins Zimmer, mit den Augen auf das Pendel geheftet, das genau seine Körperform wiedergab. Jedes Mal, wenn die auf Hochglanz polierte Bronze die fahle Verbindung, die sein Schatten auf sie warf, schuf, wurde sie matt und dunkel, und ihr metallisch schimmerndes Fleisch war auf einmal bedeckt mit Bläschen und Ausbuchtungen, die an Mondkrater erinnerten. Noni kam herein. Sie war derart durcheinander, dass sie gewiss weder bemerkte, dass er nackt war, noch dass sie, als sie näher kam, mit ihren Pantoffeln seine Unterwäsche und seinen Schlafanzug mit sich schleifte.

„Das werde ich dir nie verzeihen“, sagte sie. „Du bist ein böser Mensch! Für dich sind immer die anderen schuld, und du legst dich mit denen an, die uns zugetan sind, die uns die Treue gehalten haben. Hast du vergessen, was dieses Mädchen für uns getan hat? Wie viele durchwachte Nächte, welche Mühen und Opfer? Wer, wenn nicht sie, hätte das getan? Wer wäre so viele Jahre hier bei uns geblieben, um dich zu pflegen, dich zu waschen, dich anzuziehen? Etwa deine Schwiegertochter, die dir niemals mehr als ihre Fingerspitzen gereicht hat? Doch mit denen hast du nicht gewagt, dich anzulegen. Weil du weißt, dass sie uns nicht nötig haben, dass sie keinen Heller für uns geben, was immer auch mit uns geschehen mag. Weißt du, warum meine Nichte hierhergekommen ist? Sie erwartet ein Kind. Sie kam, um es uns zuerst zu sagen, bevor sie es ihrem Mann sagt. Und du hast sie verstoßen. Doch du sollst wissen. Bis hier und nicht weiter ...“

Hier bleibe ich nicht länger. Ich, die ich all die Jahre, in denen ich dich „mein Schatz“ nenne, deinen Namen vergaß und versteckt in Pässen und Personalausweisen nachsehe, um mich daran zu erinnern. Bleib du bei deinen Uhren und Ängsten, die du dringender brauchst als mich ...“

Er hörte sie nicht mehr. Er ging ins Bad, machte leise die Tür zu und verschloss sie. Er hörte, wie sie weitersprach, als ob sie ihn noch vor sich hätte, als ob sie nicht mitbekommen hätte, dass er weg war. Dann verstummten die Stimmen. Er schlüpfte aus den Pantoffeln und ging zur Badewanne. Unter der klebrigen, schlammigen Masse und dem Geruch von Penicillin fühlte er seine Haut brennen. Er setzte sich auf den Hocker. Ein Frösteln ergriff ihn. Er drehte den Hahn auf. Das Wasser war eiskalt. Seine Glieder begannen unter dem Schlamm die eiskalten Strahlen zu spüren. Er kauerte sich zusammen, umfasste seine Knie und ließ das Wasser wie Nadelstiche auf sich zielen. Bisweilen wärmt das kalte Wasser besser als das heiße. Vielleicht reinigt es auch besser ... Unter seinem Kinn spürte er etwas Hartes. Es war die Uhr. Er nahm sie weg und überließ sie dem harten Schwamm. Unerbittlich kreisten ihn die Sekunden ein ...

x x x

Dumpfe Schläge ließen ihn zu sich kommen. Nein, man brach nicht das Haus ab, wie konnte er so etwas vermuten? Es waren Schläge an einer Tür und eine weit entfernte Stimme war zu hören. Sie erschien ihm wie die eines alten Mannes. "Mach auf, Tattergreis". Er gab keine Antwort. Er drehte den Hahn für das kalte Wasser voll auf und den für das warme, das nicht warm war, zu. Die Stimme von draußen bestand darauf: "Kriton! Kriton!" Kaum, dass er sie hörte. Dann hörten die Stimmen auf und verstummten. Als die vier Stunden vorbei waren, stand er auf. Indem er sich an dem Wasserrohr festhielt, stieg er aus der Wanne und ging zur Tür. Er zog sich an der Wand entlang. Sein Körper brannte, seine Augen fühlte er tief in ihren Höhlen wie zwei kalte Kieselsteine. Nur seine Augen bewahrten noch die Kälte des Wassers. Er machte die Tür auf, schob sich hinaus

und hinterließ eine Wasserspur auf dem Teppich und Abdrücke auf den Möbeln, den Uhren, die ihn nicht fallen ließen und mit ihrem vielstimmigen Taktkonzert, das immer kraftvoller und lauter wurde, stützten. Auf seinen Polstersessel, seinem Lieblingsspiegel gegenüber, hatte sich Noni geworfen. Neben ihr ein Koffer, in Eile gepackt, mit ein paar geblühten Kleidern, die herauschauten.

Noni schlief mit ihrer Kurzsichtigkeitsbrille etwas schief auf der Nase und ihren nassen Nasenlöchern, die sie nicht mehr dazu kam abzuwischen, bevor sie vom Schlaf übermannt worden war. Auf der florentinischen Uhr glänzte rittlings ihre Weitsichtigkeitsbrille. Aus dem halboffenen Koffer wählte er ein Kleid aus, das gelbe, und putzte ihr damit die Nase. Dann las er mit Mühe ihren Morgenmantel vom Boden auf und warf ihn ihr über die Knie. Ratlos und nackt stellte er sich einen Moment vor sie, ging dann in die Küche, um ihr die Wärmflasche heiß zu machen.

© GGAD

dort gegenüber / εκεί απέναντι**Sabine Evangelia Koop**
Μετάφραση: Sonia Hartmann**In der Sprache meines
Vaters**

liegt ein Schweigen
über das Leben der Großeltern
in der Türkei

ihren Tod in den Unruhen
der 1920er Jahre
die Flucht seiner Mutter

nach Griechenland
über diese Zeit
in der zwei Völker

ausgetauscht wurden
um neue Nationen
zu schaffen

die Sprache meines Vaters
fremdelt sie spricht
mit geschlossenem Mund

**„uns, die irren über die
dunkle Erde“ (Sappho)**

Ostthrakien
dein Elternhaus, γιατί
auf türkischem Boden

du erinnerst dich
an Lärm
die Männer kommen

enthaupten Vater Mutter
bringen dich weg
zu den Schiffen

ins griechische Land
dort gegenüber
noch stehst du hier:

öffne deinen Mund
rufe deinen Namen

Augenhöhe

ich denke an ein Land
das meinen Zweigen
das Flehende
abstreift

ich denke an ein Land
das meine Zunge hört
sie vor dem Ausbleichen
schützt

ich denke an ein Land
das mir den Stachel
des Fremdseins
aus dem Körper zieht

ich denke an ein Land
das mich in die Geschichte
in das Zukünftige aufnimmt

Επί ίσοις όροις

ονειρεύομαι μια χώρα
που θα τινάζει
από τα κλαδιά μου
την ικεσία

ονειρεύομαι μια χώρα
που θα ακούσει τη γλώσσα μου
που θα την προστατεύσει
από το ξεθώριασμα

ονειρεύομαι μια χώρα
που θα βγάλει
από το σώμα μου
το αγκάθι του ξένου

ονειρεύομαι μια χώρα
που θα με συμπεριλάβει
στην ιστορία του μέλλοντος

Tanz: Svetlana Smertin

Phantasma

dein Gesicht
läuft an mir vorbei

ich gebe dir
eine Stimme
— tiefblau

warum sind
deine Haare
so blass?

du flüsterst
ich höre nur
Luft

Φάντασμα

το πρόσωπό σου
περνάει δίπλα μου

σου δίνω
μια φωνή
- βαθύ μπλε

γιατί είναι
τα μαλλιά σου
τόσο χλωμά;

ψιθυρίζεις
το μόνο που ακούω
είναι αέρας

Tanz: Svetlana Smertin

Το στερνό του θέρους ρόδο The Last Rose of Summer

*Πρωτότυπο: Thomas Moore
Μετάφραση: Ίβο Μερασκεντής*

'Tis the last rose of Summer,
Left blooming alone;
All her lovely companions
Are faded and gone;
No flower of her kindred,
No rose-bud is nigh,
To reflect back her blushes
Or give sigh for sigh!

I'll not leave thee, thou lone one,
To pine on the stem;
Since the lovely are sleeping,
Go sleep thou with them.
Thus kindly I scatter
Thy leaves o'er the bed
Where thy mates of the garden
Lie scentless and dead.

So soon may I follow,
When friendships decay,
And from Love's shining circle
The gems drop away!
When true hearts lie withered,
And fond ones are flown,

Oh! who would inhabit
This bleak world alone?

Το στερνό είν(αι) του θέρους
ρόδο που χορεύει μοναχό
κάθε όμορφό του ταίρι
έχει γείρει πια, νεκρό
Όύτε άνθος των δικών του,
ούτε πέταλο μικρό θα χαρίσει
κοκκινάδι, στεναγμό για στεναγμό

Δε θέλω έρ(η)μο να τρέμεις
στο κλωνάρι το σκυφτό
μιας και πλάγιασαν οι άλλοι,
τι ποναίς στον πειρασμό;
Στην ιερή του κήπου κλίση,
δες, σκορπώ τα φύλλα σου
κι' άψυχα στο χώμα μείναν,
άνοσμα τ' αδέρφια σου

Τώρα λες να ακολουθήσω
που η αγάπη εσίγησε
κι απ' το τέλειο της στεφάνι
κάθε πέτρα κύλησε αν καρδιές
γνήσιες σωπαίνουν, τα λατρευτά
έχουν χαθεί
πόσοι θα'θελαν να μείνουν,
στον κόσμο τούτον ορφανοί;

Η Αδελφή του Μεγαλέξανδρου

Γεράσιμος Τζιβράς

Όταν ο Μεγαλέξανδρος ευρέθηκε κατακτητής
ρώτησε τους συμβούλους του το μαγικό εκείνο της ζωής,
που θα τον έκανε για πάντα του
να μένει στα τριάντα του.

Του είπαν θα γινότανε μόνο αν θα μπορούσε κι έπινε
το Αθάνατο Νερό, που το ποθούμενο θα του έδινε.

Ο Αλέξανδρος ερώτησε, που θα μπορούσε να το βρει,
τούπαν στην άκρη αυτού του κόσμου εκεί,
μόνο που δράκος στέκει τρομερός,
με τα εκατό του μάτια φοβερός
που είναι ξύπνιος διαρκώς
πίσω απ' τα κινούμενα βουνά
που ανοιγοκλείουνε σε δαγκωνιά
πίσω απ' αυτά ο χαμός.

Πολλοί το προσπαθήσανε
να φτάσουν να Το πάρουν
αφού τον δράκο γδάρουν,
μα όλοι τους χαθήκανε.

Ο Αλέξανδρος τότε δια μιάς επήρε το σπαθί του
και με τον Βουκεφάλα του
σκοπό είχε τώρα στη ζωή του
το Αθάνατο να βρει Νερό
ξέχασε όλα τ'άλλα του
μόνο τον δράκο νάβρει εκεί,
που άκρη είχε η Γη.

Και πέρασε σαν αστραπή
τ'ανοιγοκλείνοντα βουνά
και στην καρδιά του δράκου το σπαθί
έμπειξε γρήγορα βαθιά
και μετ' Αθάνατο Νερό
γύρισε πίσω στα παλιά.

Εκεί μέστο παλάτι του κρέμασε το παγούρι του
που με τ'Αθάνατο Νερό
θάτανε πια το γούρι του
για μιά ζωή νεότητας χωρίς θανατικό.

Μα η αδελφή του που ήτανε καλή
προσεκτικότερη νυκοκοιρά
σκέφτηκε θάτανε σωστό
να χύσει το μπαγιάτικο νερό
σε μιά αγριοκρεμμυδιά,
που ακόμα βγάζει τα κρεμμύδια της χλωρά.

Μόλις όμως κατάλαβε τι στο καλό είχε κάνει
σε θλίψη έπεσε βαριά
με τον εαυτό της να τα βάνει
στη θάλασσα έπεσε βουβά

γοργόνα έγινε με μιάς
που τα καράβια ρώταγε της κάθε γειτονιάς:

"Εσύ με τα λευκά πανιά στο πέλαο ταξιδιώτη,
για λέγε μου, να σε χαρώ, αν ζει ο αδελφός μου
ο Μεγαλέξανδρός μου
εις την αιώνια του νιότη;"

Και οι ταξιδιώτες θα χαθούν
στην τρικυμία που αυτή σηκώνει
σ'ένα ακράτητο θυμό, που ξαφνικά την ζώνει
αν απερίσκεπτα της πουν
πως πέθανε, πως έχει γίνει σκόνη.

Αν όμως απαντήσουνε
και δεν καθυστέρησουνε,
πως ο Αλέξανδρος ορθός
τον είδαν, είναι ζωντανός
στον κόσμο του πάντα ορθώς
διοικεί και βσιλεύει,
κι όλο τον κόσμο κυριεύει,
στα ξαναμένα σωθικά της
μέσα της στα βαθιά της
απέραντη χαρά θεριεύει,
κάνει γαλήνια τα νερά
το πλοίο προστατεύει.
Αυτόν τον μύθο μου θυμίζει
έτσι που η Σκαρλάτου ζωγραφίζει
μία Γοργόνα να κοιτά
κάθε καράβι που περνά
το αμάρτημα της να ξεχνά
και ονειρεύεται ξανά
και όλο πάλι και ξανά
πως ο αδελφός της ζει και κυβερνά.

«Το λημέρι της Γοργόνας» Παστέλ σε Κανσόν 30x40 εκ. Έργο της σοπράνο και ζωγράφου Δέσποινας Σκαρλάτου, εδώ η απαγγελία μου: <https://youtu.be/oiMuWah6yKo>

Μικρό Καράβι

Γεράσιμος Τζιβράς

Μικρό καράβι στο γυαλό
εγώ συνέχεια σε κοιτώ
μέσα στην κίνηση σου
και στα πανιά μαζί σου
ατέλειωτα ονειροπολώ.

Συνέχισε ανέμελα
σε βλέπω από το Μέτελα
γαλήνιο το ταξίδι
τη ρώτα σου έχω ήδη
γραμμένη μέσα στην καρδιά
και μη φοβάσαι πιά
τη φουσκωθλασσιά.

Να σε κρατήσω δεν μπορώ
πάντα μέστην ματιά μου
όμως σε έχω λυκνιστό
βαθιά μέστην καρδιά μου.

«Ωρα καλή στην πρύμη σου
κι αέρα στα πανιά σου»
καθώς σε τραγουδάνε
αυτοί που σ' αγαπάνε.

Και με αυτούς μαζί κι εγώ
πάνω σου πλέω, τραγουδώ
μαζί μαζί πηγαίνουμε
όλα τα υπομένουμε.

Τώρα που πλαις με τ' ανοιχτό
πανέμορφο και φουσκωτό,
κατάλευκο πανί σου
ο άνεμος κι αν σταματά
άστον να κάνει χωρατά
είναι μέστην ψυχή σου.

«Καραβάκι» Παστέλ σε Κανσον 30x40 εκ. Έργο της σοπράνο και ζωγράφου Δέσποινας Σκαρλάτου, που και το τραγουδάει ιταλιστί (ίδια της μετάφραση/ απόδοση) και ελληνιστί
Η μελοποίηση: https://youtu.be/gunS__ALSdc?si=oltF3g2wIxj2FnwI

Φαντάσματα

Γιάννης Νικολούδης

Υπάρχουν στιγμές στην ζωή μας όπου τα παραμύθια γίνονται αλήθειες μες στους διαδρόμους του εγκεφάλου. Και τότε ο φόβος γίνεται ο γείτονας του παράλογου, που χτυπάει την πόρτα των ματιών, εισχωρώντας αργά αλλά βασανιστικά στο ανθρώπινο υποσυνείδητο, όπου κρύβεται κουλουριασμένο το μικρό παιδί που κουβαλάμε παραμάσχαλα. Στα οχτώ μου ήμουν ένα παιδί γεμάτο ενέργεια, έτοιμο να ανακαλύψω τον κόσμο, έστω κι αν αυτό σήμαινε να σπάσω δυο φορές το κάθε χέρι μου και να στραβώσω το ζνίχι μου στον ύπνο μου. Η ζωή μου, όμως, δεν ήταν μόνο ατυχήματα και σωματικοί πόνοι. Είχα έναν αόρατο εχθρό που με κυνηγούσε από τότε που θυμάμαι τον εαυτό μου. Ήταν η φωνή στο κεφάλι μου που με διέταζε να κάνω πράγματα που δεν ήθελα, και το έκανε με την πιο ύπουλη απειλή: πως αν δεν την άκουγα, οι άνθρωποι που αγαπούσα θα πέθαιναν.

Κάθε βράδυ πριν κοιμηθώ, μεταμορφωνόμουν σε έναν μικρό ντετέκτιβ. Έψαχνα τέρατα στο σπίτι. Μήπως κάποιος είχε αφήσει την πόρτα ξεκλειδωτή; Μήπως κάτι κρυβόταν στην αποθήκη ή κάτω από το κρεβάτι; Κι όσο κι αν έψαχνα, ποτέ δεν έβρισκα κάτι, όμως η φωνή μέσα μου με έσπρωχνε να ελέγχω ξανά και ξανά. «Πήγαινε να δεις αν η πόρτα είναι κλειδωμένη», έλεγε. Και εγώ, υπό την απειλή της, υπάκουα. Ένωθα τη φωνή να δυναμώνει, να γίνεται όλο και πιο απαιτητική. Ο καιρός περνούσε και η φωνή δεν έφευγε. Στην αρχή ήταν ήσυχη, αλλά όσο περισσότερο την υπάκουα, τόσο γινόταν πιο τρομακτική. Ακόμα και όταν η πίστη μου με βοήθησε να ηρεμήσω, εκείνη έβρισκε τρόπους να μπει μέσα στις προσευχές μου.

Έκανα τον σταυρό μου όταν περνούσαμε από μια εκκλησία και η φωνή με διέταζε να το κάνω και για το μικρό εκκλησάκι δίπλα. Κι αν κατά λάθος έλεγα κάτι λάθος στην προσευχή, μου ψιθύριζε πως η μητέρα μου θα πεθάνει από

καρκίνο. Ένα βράδυ, γύρω στις τέσσερις τα ξημερώματα, βρισκόμουν ακόμα ξύπνιος, κάνοντας συνεχώς τον σταυρό μου, προσπαθώντας να πω την προσευχή τέλεια. Η φωνή δεν με άφηνε να ησυχάσω. Ήταν τότε που κατάλαβα πως αυτή η μάχη δεν θα τελείωνε ποτέ αν δεν έπαιρνα μια απόφαση. Φαντασιώθηκα πως η μητέρα μου είχε πεθάνει. Έτσι μόνο μπορούσα να σπάσω τον φαύλο κύκλο των απειλών. Ένωσα ένα βαθύ πένθος, αλλά ταυτόχρονα συνειδητοποίησα πως αυτό το πένθος ήταν φανταστικό, όπως και οι απειλές της φωνής. Καθώς τα χρόνια περνούσαν, παρατηρούσα πως η μητέρα μου ήταν ακόμα ζωντανή και υγιής.

Καμία από τις απειλές της φωνής δεν πραγματοποιήθηκε. Ήταν τότε που κατάλαβα πως εγώ είχα τη δύναμη να σιωπήσω αυτή τη φωνή. Σταμάτησα να ψάχνω τέρατα κάτω από το κρεβάτι, γιατί τελικά κατάλαβα πως τα τέρατα βρίσκονταν μέσα στο μυαλό μου. Αυτό που με πλήγωσε περισσότερο στην παιδική μου ηλικία δεν ήταν κάποιος εξωτερικός εχθρός. Ούτε οι γονείς μου, ούτε οι δάσκαλοί μου, ούτε κάποιος συμμαθητής. Ήταν ο ίδιος μου ο εαυτός. Ένας αυτοκαταστροφικός εχθρός που έμαθα, μεγαλώνοντας, να βάζω στο αθόρυβο.

Γράμμα στον Κάρολο

Σάκης Πωρίχης

Κάρολε, σε χαιρετώ.

Θέλω να ξεκινήσω σήμερα κάπως διαφορετικά και, χωρίς να κάνω μεγάλες εισαγωγές, θα καταλάβεις το γιατί. Πρέπει απλά να σε πληροφορήσω, ότι η τελευταία μας, συζήτηση με το Μήτσο ήταν, όπως εικάζω, υπό παρακολούθηση. Κρυφή, εν μέρει, πάντως παρακολούθηση. Θα το συμπεράνεις και μόνος σου, όταν θα σου περιγράψω τα καθέκαστα.

«Τι αηδίες κάθεσαι και λες στον άνθρωπο και πας να τον μουρλάνεις;» μου πετάει ξαφνικά στα μούτρα η γυναίκα μου μπαίνοντας μέσα για να μου αναγγείλει ότι ο Μήτσος πήγε με τα πόδια το μοτοσακό στο συνεργείο και μπορεί να αργήσει. «Δεν σε καταλαβαίνω, τι θες να πεις» της ζητάω το λόγο. «Τι θέλω να πω, λέει..., να αυτά με το Μαρξ και τους άλλους εκεί πέρα.. Πες μου,.. είναι δυνατό να τα πιάσει ο Μήτσος, αυτά που του λες; Θα τον περάσουνε για ψώνιο οι μακαντάσηδες που κάνει παρέα και θα τον πάρουνε στο ψιλό... δεν καταλαβαίνεις ντιπ για ντιπ;»

Συγκεντρώθηκα και την καθυσόχασα ότι δεν έπρεπε να το φοβάται καθόλου, γιατί εγώ, από τη φύση μου, δεν θα έκανα κινήσεις στα κουτουρού. Το είχα μελετήσει καλά το θέμα, μέχρι να το ξεκινήσω. Με ρώτησε, όπως ήταν φυσικό, τι εννοούσα, όταν έλεγα πως τάχα το είχα μελετήσει, το θέμα. Και ρωτούσε όχι τόσο για να μου τη σπάσει, όπως συνήθιζε, αλλά αυτή τη φορά, και προς τιμήν της, μόνο από σκέτη περιέργεια. Αναγκάστηκα λοιπόν εκ των πραγμάτων να ανοίξω τα χαρτιά μου.

«Άκουσε», της λέω «...ο Μήτσος μπήκε στο παιχνίδι πριν καν μιλήσει μαζί μου. Δεν το επιδίωξα, ορκίζομαι στο στεφάνι μας... Έμπλεξε με επαναστάτες, δηλαδή με έναν, αν έχεις ακουστά το Βλαδίμηρο, που κι αυτός άδραξε την ευκαιρία, μετά από μια χαμένη παρτίδα τάβλι, να τον διαφωτίσει...» Σίγουρη, λες και

κουβαλούσε μέσα της κάποιο αστυνομικό δαιμόνιο, αντέδρασε αμέσως με καχυποψία. «Σχετικά με τι πράμα να τον διαφωτίσει;» Αρχισα κάπου να χάνω την υπομονή μου. «Κάνεις πως δεν καταλαβαίνεις; Σχετικά με την αναγκαιότητα της προετοιμασίας για την έναρξη μιας προλεταριακής επανάστασης. Δύσκολο είναι να το καταλάβεις; ...Οπότε, αφού ο Μήτσος, ήταν ένας προλετάριος, φως φανάρι, υπό νορμάλ συνθήκες θα έπρεπε λογικά να λάβει μέρος... Σ' αυτό το συμπέρασμα καταλήγει ο Μαρξ, συμφωνεί κι ο Ένγκελς...» Πρόσεξε τώρα αντίδραση! «Καλέ, ο Μήτσος! Έλα Χριστέ κι Απόστολε!» έκανε το σταυρό της η γυναίκα μου και με αργά βήματα προχώρησε για την κουζίνα. «Καλά δεν ήθελες να μάθεις τι έγινε;» «δεν τελειώσαμε..» της είπα πηγαίνοντας από πίσω της. «Έλα, τελειώνε, ακούω» απάντησε, σκύβοντας στην κατσαρόλα με τους γίγαντες, που είχε στη φωτιά.

Συνέχισα, καθησυχάζοντάς την ότι, όπως έδειξαν τα πράματα, ο Μήτσος σ' όλη τη διάρκεια της φάσης της διαφώτισής του δεν τα πήγε καθόλου άσχημα. Ήταν τύπος και υπογραμμός. Παρακολουθούσε δηλαδή, το συνομιλητή του, και εξέθετε τις απορίες του, όταν κάτι δεν καταλάβαινε ή έκανε πως δεν το καταλάβαινε. Πρακτική, όπως ήταν, η γυναίκα μου έθεσε το θέμα διαφορετικά. «Και σένα τι σε κόφτει αν κατάλαβε ο Μήτσος ή δεν κατάλαβε;» Εδώ έπρεπε να είμαι πολύ προσεκτικός στη διατύπωση, γιατί η κυρία μου, - το είχα εμπεδώσει αυτό, δεν έχαφτε εύκολα δικαιολογίες. «Αυτό που ενδιαφέρει εμένα, ξεκίνησα, είναι... πρόσεξε τι θα σου πω και πώς θα σου το πω... το εξής: Μπορεί ο Μήτσος στην οικονομικοκοινωνική κατάσταση που βιώνει, να συλλάβει το νόημα της επανάστασης;» «Μωρέ το νόημα μπορεί να το πιάσει, το μυαλό δεν του λείπει, αλλά από την άλλη, ακριβώς επειδή έχει μυαλό, ξέρει ότι την κατάσταση δεν μπορεί να την αλλάξει».

Μου ήρθε να την τσιγκλίσω λιγουλάκι: «Είσαι σίγουρη; Για λέγε!» «Μη παριστάνεις τον χαζό! Θέλω να πω ότι και να μπορούσε να την αλλάξει, δεν μπορεί να τη φέρει στα μέτρα του, γιατί δεν θα κάνει μονάχος αυτή την έρμη την επανάσταση, θα την κάνει μαζί με άλλους, έτσι δεν είναι;» Είχε δίκιο, μαζί με άλλους. «Ε, λοιπόν, πάνε όλοι μαζί, αυτός και οι άλλοι, απλώς για να γκρεμίσουν αυτό που είναι, αλλά αυτό που λένε όλοι μαζί ότι θα πρέπει να χτίσουν, ο καθένας το φαντάζεται διαφορετικά... Αυτό είναι τόσο δύσκολο πια να το καταλάβετε;»

Σου προανέφερα, Κάρολε, ότι το θέμα προέκυψε επειδή η γυναίκα μου δεν ήταν ευθύς εξ αρχής μυημένη στο σχέδιο που είχα κατά νου με την κατάρτιση του Μήτσο. Διότι, ακούγοντας, όσο πηγαινοερχότανε στο διάδρομο, τη μια ή την άλλη κουβέντα, σχημάτιζε στο μυαλό της μια ημιτελή εικόνα και έβγαζε, αναγκαστικά, λανθασμένα συμπεράσματα. Αλλά μου δινόταν μια θαυμάσια ευκαιρία να βάλω τα πράγματα στη θέση τους μιλώντας και με τον ίδιο το Μήτσο. Έτσι, όταν η γυναίκα μου, πριν πάει κομμωτήριο, μου τον έφερε στο γραφείο, είχα ήδη αποφασίσει να αλλάξω ρότα. Ήθελα όμως πρώτα να διαπιστώσω αν ο Μήτσος ...σαν έτοιμος από καιρό, .. σα θαρραλέος ήταν έτοιμος ν' αποχαιρετήσει πλέον την Αλεξάνδρεια, στην οποία είχε αρχίσει να βολεύεται. Ξεκινήσαμε με τα επίκαιρα θέματα. Το μοτοσακό του, κατ' αρχήν, δεν είχε, δόξα τω Θεώ, ζημιά. Έπρεπε απλώς να του βάλει λίγο βενζίνη, του είπε ο Ιορδάνης στο συνεργείο, για να πάρει μπρος. Έτσι, μετά το πρώτο ουζάκι αρχίσαμε κανονικά τη σοβαρή κουβέντα.

Προκειμένου να του κεντρίσω την περιέργεια του έθεσα το ακόλουθο ερώτημα: Μήτσο, θα μπορούσες να φανταστείς, ότι όχι μόνο ο Μαρξ κι όλοι αυτοί που σου διηγήθηκα, αλλά κι εσύ είσαι θεωρητικός;. Μου έκανε με τη σειρά του την πονηρή ερώτηση: «Γιατί όχι; ...Πες μου τώρα τι είναι θεωρητικός!» Έπρεπε να απαντήσω, αν και γι αυτήν εδώ την ερώτηση δεν ήμουν προετοιμασμένος. Από πού ξεκινάς, όταν δεν έχεις μπροστά σου τα ειδικά λεξικά, με τις έξυπνες πληροφορίες, δεν μπορείς να απευθυνθείς στο διαδίκτυο να ψάξεις για εναλλακτικές απόψεις; Αλλά και να τα

είχες όλ' αυτά μπορείς να τα πεις κατάμουτρα σ' ένα Μήτσο που είναι φρέσκος ακόμα διανοούμενος; Και μάλιστα όταν σε ρωτάει: «Θες να μου πεις ότι τελειώσαμε με τα ταξίδια;» Εν πάση περιπτώσει ζήτησε ένα διπλό ουζό και αφού το κατέβασε μονορούφι με κοίταξε με αποφασιστικότητα στα μάτια και είπε: «Τώρα βάρα του!».

Τι να αρχίσω να του λέω υπ' αυτές τις αντίξοες συνθήκες! Ότι με το που ερχόμαστε στον κόσμο κι ανοίγουμε τα ματάκια μας καταγράφουμε στο μυαλό όλες τις εικόνες που προσλαμβάνουμε από το περιβάλλον; Ε, και; θα σκεφτεί, όπως τον ξέρω, για καινούριο το 'χει ετούτος εδώ; Ναι, αλλά όταν μαζευτούνε πολλές εικόνες τι γίνεται; Και τι θες να γίνεται, θα σκεφτεί. «Δεν πρέπει να τις βάλουμε σε μια τάξη;», πρέπει να είναι, από παιδαγωγική άποψη, η επόμενη ερώτηση, η δική μου, εννοείται. Κουβέντα στην κουβέντα πρέπει ο Μήτσος να αρχίσει να ξεσκαλώνει.

«Τις εικόνες από κάθε τι που μαζέψαμε σωρηδόν στην αποθήκη του μυαλού μας, πράγματα, πρόσωπα, πρέπει να τις βάλουμε σε τάξη. Όπως γίνεται συνήθως σε κάθε νοικοκυρεμένη αποθήκη. Πάνω σε ράφια! Που φτιάχνουμε στο μυαλό για να τις ξεχωρίζουμε. Ναι αλλά σε κάθε τι που βάζουμε σε κάποιο ράφι δεν πρέπει να δώσουμε ένα όνομα» «Δηλαδή τα βαφτίζουμε, θες να πεις, ..» διαπίστωσε μάλλον σκεπτικός ο Μήτσος. Κάπως έτσι είναι. «Τα μωρά δεν ακούς που δείχνουν κάτι και λένε, μπου, ντούντου, μπίμπι; Ε, . αυτά είναι τα πρώτα ουσιαστικά που μαθαίνουμε μόλις αρχίσει να παίρνει στροφές η γλώσσα. Με τις πρώτες στροφές ζητάμε από τη μαμά τη Μπου, που είναι η κούκλα και το ντου που είναι η χρωματιστή μπάλα».

«Κι ο Φόϊερμπαχ κι ο Ρούγκε έτσι γίνανε θεωρητικοί;» «Όχι, ρε Μήτσο! Έτσι ξεκινήσανε, όπως εσύ κι εγώ. Μέχρι να φτάσουν να γίνουν θεωρητικοί, όπως τους ξέρουμε, πέρασαν χρόνια. Τους μάθανε πρώτα αυτά που λέμε «Φίλησε τη νονά, που σου 'φερε τη μπου, πες στη θεία, που σου έδωσε το κοκό, ευχαριστώ ..., κατάλαβες;» Ο Μήτσος είχε έτοιμη την ένσταση. «Και γιατί αυτοί γίνανε ντόκτορες κι εγώ έμεινα στην απ' έξω;»

Ήταν, να λέμε την αλήθεια αρκετά κουραστικό να βάλω το Μήτσο στο παιχνίδι, αλλά σε καμία περίπτωση δεν σκέφτηκα να τα παρατήσω. Του εξήγησα σαν να λέμε παραμύθι: «Εσύ μπορεί να γεννήθηκες από φτωχούς γονείς σε μια καλύβα και είχες λίγα παιχνίδια και λίγες κουβέντες, για να τα συμμαζέψεις όλ' αυτά σαν εικόνες, και να τις βάλεις στην αποθήκη του μυαλού, σου, που λέγαμε, κατάλαβες;» «Κάπου το 'πιασα» φάνηκε να διεπίστωσε ο Μήτσος, δίνοντάς μου από μόνος του ένα παράδειγμα: «Είναι σα να λέμε: μπορεί να 'χεις 'μυαλό λιμουζίνα', αλλά δεν έχεις αρκετή βενζίνη να την πας μακριά! Κάπως έτσι, ε;»

«Ναι, όντως, κάπως έτσι ήταν. Οι άλλοι, τώρα, οι βασιλιάδες και οι μπουρζουάδες και παιχνίδια είχανε και νταντάδες και βιβλία, αργότερα και καλούς δασκάλους σε καλά σχολεία, τρέχανε τη λιμουζίνα με εκατό, που λες κι εσύ.» «Και γι αυτό γίνανε θεωρητικοί;» ήθελε να βεβαιωθεί ο Μήτσος. «Όχι, ρε Μήτσο, θεωρητικοί ήτανε κι αυτοί όπως και συ, από παιδιά. Να σου εξηγήσω, ξανά... Το παιδί, όλα τα παιδιά, δε λένε μονάχα τα γκουγκού τους, αλλά σκέφτονται και τι είναι γι' αυτά καλό και τι είναι κακό. Μπορεί να μην ξέρουν να το πουν, αλλά το δείχνουν. Όταν κάτι το νιώθουν σαν καλό, χαμογελάνε, για κάτι άλλο που δεν τους αρέσει, κλαίνε...»

Έπεσε για λίγο βουβαμάρα και άρχισα να σκέφτομαι τις συμβουλές της κυράς μου, όσο ο Μήτσος, που είχε πάει για τσιγάρα, καθυστερούσε να γυρίσει. Όταν ξαναπήρε θέση άρχισα να τον καθησυχάζω, ότι πλησιάζουμε προς το τέλος. «Λοιπόν, για να βάλουμε μια τελεία, πριν χαθούμε στις λεπτομέρειες, Μήτσο, καταλήγουμε στο εξής: Δώσε βάση!.. Τα μωρά παιδιά παρατηρούνε το περιβάλλον τους, εντάξει; Αυτός είναι και ο μόνος κόσμος που ξέρουν. Τα γύρω γύρω. Ο υπόλοιπος κόσμος τούς είναι άγνωστος, άρα γι αυτά δεν υπάρχει. Αλλά για τον κόσμο που ξέρουν στη φάση αυτή σχηματίζουν μια άποψη!»

«Έχουν και άποψη, τα μπάσταρδα, ε;», λέει με σηκωμένο το φρύδι ο Μήτσος. «Με αυτήν εδώ τη διαδικασία σχηματίζεται και η πρώτη θεωρία στη ζωή του καθενός μας. Κάθε νέο πράγμα που μαθαίνουμε το προσθέτουμε, αναγκαστικά στη

θεωρία μας, οπότε τι γίνεται, μετά, Μήτσο;» «Μεγαλώνει, έτσι δεν είναι;» «Ναι αλλά το καινούριο ανακατεύεται με το παλιό και το αλλάζει. Συμφωνείς, ή θέλεις να κάνουμε κανένα ξεκαθάρισμα;»

Ο Μήτσος ήθελε να μου δώσει σήμα ότι καταλαβαίνει τι τρέχει και πέταξε: «Θες να μου πεις ότι αυτό συμβαίνει όλη μας τη ζωή, ε;». Καλά που έθεσε το ερώτημα για να κάνω έγκαιρα τη διευκρίνιση: 'Όχι όλη μας τη ζωή! Μια στιγμή σταματάμε να μαζεύουμε γνώσεις από τους μεγάλους και τους δασκάλους στα σχολεία και τη βγάζουμε στη ζωή με όποια θεωρία μάς κάθισε! Σα να συνήλθε από ένα είδος αποχαύνωσης που μαρτύραγε το μούτρο του και έδειξε να αναστοχάζεται. «Εμ βέβαια, δεν πρέπει να πιάσουμε και καμιά δουλειά να βγει κανένα φράγκο;» Σωστά!.. Και τότε βγαίνουμε στη ζωή να παλέψουμε. Με τα χέρια, με το μυαλό, με ότι χρειαζόμαστε για τον αγώνα...»

«Και με τη θεωρία μας!», πέταξε την κουβέντα του ο Μήτσος. «Ναι, και καταλαβαίνεις, έτοιμη δεν θα είναι ποτέ, αλλά μία θεωρία τη χρειαζόμαστε και την κουβαλάμε μαζί μας, σαν εργαλείο. Καλό κακό, αυτό είναι το εργαλείο που έχουμε, αυτό χρησιμοποιούμε»

«Ναι, λέει ο Μήτσος, αλλά ο Μαρξ και οι άλλοι γιατί έχουν καλύτερα εργαλεία; Δεν έχουν;» «Και βέβαια έχουν, αλλά μην ξεχνάμε ότι έχουν και το χρόνο ή και να μην έχουν τον κλέβουν, για να καλύτερέψουν, τα εργαλεία της δουλειάς τους. Και ποια, λες, είναι η δουλειά τους;... «Έλα ντε!» αναρωτήθηκε δυνατά.

Να παράγουν ιδέες! ρε Μήτσο!.. Δεν το είχε συνειδητοποιήσει, αλλά όχι να σκεφτούμε κιόλας ότι δεν τό 'ξερε. Βασικά, βέβαια, όταν άκουγε «παραγωγή» σκεφτόταν, κάτι το χειροπιαστό, τσιγάρα, παπούτσια, τσατσάρες και τέτοια. Πράγματα που βρίσκεις στα εμπορικά και τις λαϊκές αγορές. Άντε και βιβλία, που έβλεπε στοιβαγμένα σε καρότσια. Αλλά ιδέες! γιατί να τις «παράγει» κανένας; Ποιος τις αγοράζει; Συμφωνήσαμε γρήγορα, σχετικά, ότι και οι ιδέες μπορεί να έχουν μια τιμή, όπως όλα τα

εμπορεύματα, άρα μπορούν να βγουν και στην αγορά. «Θυμάσαι τον Λέσκε, που σου έλεγα ότι συμφώνησε να αγοράσει κάποιες ιδέες από τον Μαρξ και του έδωσε μάλιστα και προκαταβολή;» Το είχε ξεχάσει φυσικά, αλλά με διαβεβαίωσε για το αντίθετο. Ο Λέσκε λοιπόν, νεαρός εκδότης από το Ντάρμστατ, του ξαναθύμισα καλού κακού, είναι, ας πούμε, ένας *καπιταλίστας* που λέει στο Μαρξ, πόσα θέλεις για να μου πουλήσεις μια θεωρία. «Έτσι, στα κουτουρού;» παρεμβαίνει ο Μήτσος για να δηλώσει συμμετοχή στην κουβέντα, «γυρούνι στο σακί που λένε;».

«Όχι ακριβώς στα τυφλά. Το υπολογίζει πρώτα, στο περίπου. Τόσα για να φάει, τόσα για να πει, μέχρι να γράψει τις ιδέες στο χαρτί. Φέρτο δω, του λέει. Το παίρνει το εμπόρευμα, βάζει να του το καθαρογράψουν, δώς του λεφτά κι εκεί, μετά το τυπώνει, του βάζει εξώφυλλο, πάλι λεφτά, το πάει σε μαγαζιά εμπορικά που έχουν βιβλία, εκεί το βάζουν στη βιτρίνα...» «Στοπ!» κάνει ο Μήτσος, «όλα τα υπόλοιπα τα ξέρω!..»

Φαινόταν να τον έχει πειράξει λιγάκι το ούζο, που είχε κατεβάσει ως τώρα, έχοντας ξεκινήσει με το μπάσιμο στο σπίτι, αν θυμάσαι, Κάρολε, αλλά ήμουν περίεργος να ακούσω τα «υπόλοιπα». Μου είπε, λοιπόν, «ε, περνάει ο κόσμος, το βλέπει, μπαίνει στο μαγαζί, το παίρνει στα χέρια, το ξεφυλλίζει να δει αν του αρέσει κι από μέσα, και κατόπι πάει στο ταμείο και πληρώνει!» Σε τέτοια θέματα ο Μήτσος ήταν ξεφτέρι. Έμενε τώρα να κάνουμε τη σύγκριση της υλικής παραγωγής, που είχε κατά νου με την πνευματική παραγωγή. Ήταν όμως πολύ νωρίς για να ξεκινήσουμε με θέματα πολιτικής οικονομίας, το ξανάπαμε. Τέτοια που ακόμα κι εσύ ο ίδιος είχες αποφύγει στα νιάτα σου να θίξεις.

Ένωθα ότι ο Μήτσος ήταν ήδη μπουκωμένος με ένα σωρό θεωρητικά ζητήματα που θίξαμε εν παρόδω. Θα χρειαζόταν να τα συζητήσουμε κάποια στιγμή αργότερα, για να δω τι θα είχε χωνέψει ως τότε. Δεν θα ήταν σκόπιμο να μιλήσουμε ακόμα για τις διαφορές που προκύπτουν όταν θέλουμε να συγκρίνουμε την παραγωγικότητα ανάμεσα σε υλική και άυλη παραγωγή, αν δεν έχουμε καταλάβει τα βασικά που

διδάσκει η κλασική πολιτική οικονομία. Δηλαδή, πώς παράγεται αξία, από πού βγαίνει το κέρδος, τι σημαίνει εκμετάλλευση της εργατικής δύναμης και τέτοια.

Εκτός τούτου, είχαμε αφήσει στη μέση και τα ταξίδια σου, που μη ξεχνάμε, ενδιέφεραν το Μήτσο πρωτίστως. Αυτά που μόλις λέγαμε τα είχε λίγο πολύ εξασκήσει στη διάρκεια και στα πλαίσια της επιχείρησης «Επείγον! διαφώτιση Προλεταριάτου» με το σύντροφο Βλαδίμηρο. Επειδή όμως ο Βλαδίμηρος, όπως προαναφέραμε ήδη, στην αρχή, δεν κατάφερε να πείσει το Μήτσο για την αναγκαιότητα της επανάστασης και την επιχείρηση «θα αναλάμβανε και θα τη συνέχιζε προσωπικά ο *επίτροπος*, σύντροφος από τα ανώτερα κλιμάκια της κομματικής ιεραρχίας, ζητήθηκε εκ μέρους του Μήτσου να οργανωθεί, προσωπικά γι' αυτόν, ένα επιμορφωτικό σεμινάριο σε συνέχειες, οπότε απευθύνθηκε, ευκαιρίας δοθείσης, σε μένα, βάζοντάς με στο κόλπο με το ερώτημα. «Για δεσ, τι θέλουν αυτοί εδώ οι μαλάκες από μένα;» Προς το παρόν όμως έπρεπε να κλείσουμε με το θέμα που είχαμε ξεκινήσει. «Παρακολουθείς;», τον ρώτησα. «Βεβαίως, στάξε τώρα ένα ουζάκι!» είπε με γλαρό μάτι, πριν τον πάρει στον καναπέ ο ύπνος.

Φυσικά, Κάρολε, ξέρω ότι σε κούρασα. Αλλά πόσες νύχτες ξόδεψες να βάζεις και να λύνεις προβλήματα; Ας είναι σήμερα για το Μήτσο!

Το θεατρικό αυτό κομμάτι βρίσκεται εν εξελίξει. Η συνέχεια στο επόμενο! Σημ. της επιμελήτριας

Die Poesie der Wände: Ein neues Kapitel der griechischen Kultur

Michalis Patentalis
Μιχάλης Πατένταλης

Griechenland war und ist ein Land der Dichter und der Poesie. Namen wie Ritsos, Seferis und Elitis sind tief in der kulturellen Identität des Landes verankert. Ihre Werke sind nicht nur literarische Meisterwerke, sondern auch ein fester Bestandteil des kollektiven Gedächtnisses. Die griechische Poesie wird oft gesungen und ist ein integraler Teil des täglichen Lebens. Doch nun breitet sich ein neues Phänomen im Land aus, das die Poesie in eine neue, aufregende Dimension führt. In der stillen Tiefe der Nacht, wenn der Himmel von funkelnden Sternen überzogen ist und der Mond sein sanftes Licht auf die Welt ergießt, erhebt sich eine besondere Form der Kunst: die Poesie der Wände. In den Straßen von Athen und Thessaloniki tauchen Gedichte auf, wie ein Flüstern der Ewigkeit, ein stiller Dialog zwischen Schatten und Licht, zwischen Vergänglichkeit und Unvergänglichkeit.

Über hundert Gedichte sind mittlerweile auf das gesamte Stadtgebiet verteilt. Sie verstecken sich an Häuserwänden, hinter Bäumen und Büschen, bereit, von neugierigen Augen entdeckt zu werden. Mit Spraydosen aufgetragen, erzählen diese Texte Geschichten von Liebe, Leidenschaft, Verlust und Hoffnung. Die Wandgedichte sind Spiegel der Emotionen, Leinwände der Gedanken – eine Ode an die menschliche Seele. Dieses Phänomen hat eine eigene Dynamik entwickelt. Es ist mehr als nur Street Art; es ist eine Bewegung, die die traditionelle Poesie mit der modernen urbanen Kultur verbindet. Die Gedichte verleihen den Straßen eine neue Bedeutung und schaffen Räume für Reflexion und Inspiration.

Für die Bewohner und Besucher Athens und Thessalonikis ist es ein besonderes Erlebnis, durch die Stadt zu wandern und diese poetischen Werke zu entdecken. Sie sind ein stiller Begleiter, der den Alltag bereichert und zum Nachdenken anregt. In einer Welt, die oft

hektisch und laut ist, bieten diese Wandgedichte Momente der Ruhe und Kontemplation. Die Poesie der Wände ist ein lebendiges Zeugnis der griechischen Kreativität und des ungebrochenen Geistes der Künstler. Sie zeigt, dass Poesie überall existieren kann – nicht nur in Büchern und Liedern, sondern auch an den unerwartetsten Orten. Inmitten des urbanen Trubels findet die griechische Seele ihren Ausdruck und erinnert uns daran, dass die Schönheit und Kraft der Worte ewig sind.

Η Ποίηση των Τοίχων: Ένα Νέο Κεφάλαιο της Ελληνικής Κουλτούρας

Η Ελλάδα ήταν και είναι μια χώρα ποιητών και ποίησης. Ονόματα όπως ο Ρίτσος, ο Σεφέρης και ο Ελύτης είναι βαθιά ριζωμένα στην πολιτιστική ταυτότητα της χώρας. Τα έργα τους δεν είναι μόνο λογοτεχνικά αριστουργήματα, αλλά και αναπόσπαστο κομμάτι της συλλογικής μνήμης. Η ελληνική ποίηση συχνά τραγουδιέται και αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της καθημερινής ζωής. Όμως τώρα, ένα νέο φαινόμενο εξαπλώνεται στη χώρα, που φέρνει την ποίηση σε μια νέα, συναρπαστική διάσταση.

Στην ήσυχη βάθη της νύχτας, όταν ο ουρανός είναι καλυμμένος με λαμπερά αστέρια και το φεγγάρι ρίχνει το απαλό του φως στον κόσμο, αναδύεται μια ιδιαίτερη μορφή τέχνης: η ποίηση των τοίχων. Στους δρόμους της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης εμφανίζονται ποιήματα, σαν ένα ψίθυρο της αιωνιότητας, ένας σωπηλός διάλογος μεταξύ σκιάς και φωτός, μεταξύ εφήμερου και αέναου. Περισσότερα από εκατό ποιήματα είναι πλέον διασκορπισμένα σε όλη την πόλη. Κρύβονται στους τοίχους των σπιτιών, πίσω από δέντρα και θάμνους, έτοιμα να ανακαλυφθούν από περιέργα μάτια. Με σπρέι αποτυπωμένα, αυτά τα κείμενα αφηγούνται ιστορίες αγάπης,

πάθους, απώλειας και ελπίδας. Τα ποιήματα στους τοίχους είναι καθρέφτες των συναισθημάτων, καμβάδες των σκέψεων – μια ωδή στην ανθρωπινή ψυχή. Αυτό το φαινόμενο έχει αναπτύξει τη δική του δυναμική. Είναι κάτι παραπάνω από τέχνη του δρόμου· είναι ένα κίνημα που συνδέει την παραδοσιακή ποίηση με τον σύγχρονο αστικό πολιτισμό. Τα ποιήματα δίνουν νέο νόημα στους δρόμους και δημιουργούν χώρους για σκέψη και έμπνευση.

Για τους κατοίκους και τους επισκέπτες της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης, είναι μια ιδιαίτερη εμπειρία να περπατούν στην πόλη και να ανακαλύπτουν αυτά τα ποιητικά έργα. Είναι ένας σιωπηλός συνοδός, που εμπλουτίζει την καθημερινότητα και προκαλεί σκέψεις. Σε έναν κόσμο που συχνά είναι βιαστικός και θορυβώδης, αυτά τα ποιήματα στους τοίχους προσφέρουν στιγμές ηρεμίας και περισυλλογής. Η ποίηση των τοίχων είναι μια ζωντανή μαρτυρία της ελληνικής δημιουργικότητας και του ακατάβλητου πνεύματος των καλλιτεχνών. Δείχνει ότι η ποίηση μπορεί να υπάρχει παντού – όχι μόνο σε βιβλία και

τραγούδια, αλλά και στα πιο απρόσμενα μέρη. Μέσα στον αστικό θόρυβο, η ελληνική ψυχή βρίσκει την έκφρασή της και μας υπενθυμίζει ότι η ομορφιά και η δύναμη των λέξεων είναι αιώνιες.

© GGAD

Πολιτιστικές Αυλές και το μουσείο ραδιοφωνίας

Γρηγόρης Βεριώτης
Μετάφραση: Μιχάλης Πατένταλης

Η εκδήλωση «Πολιτιστικές Αυλές» αφορά την αλληλεπίδραση μελετών, εφαρμοσμένων επιτυχημένων δράσεων και εκδηλώσεων που σχετίζονται με τις τέχνες και την καινοτομική διαδραστική επικοινωνία ειδικά της ραδιοφωνίας και των Μέσων κοινωνικής δικτύωσης. Η Εταιρία Ελλήνων Συγγραφέων Γερμανίας με πετυχημένες εικαστικές δράσεις όπως αυτή με τη συμμετοχή διακεκριμένων καλλιτεχνών που συμμετείχαν στο «Naoussa Urban Art Festival 2020» και συνδιοργάνωσαν ο Δήμος Νάουσας, ο Σύλλογος Τέχνης «Πυρετός Χρωμάτων - Τέχνη σε δημόσιο χώρο» (Farbfieber-Kunst im Öffentlichen Raum) του Ντίσελντορφ της Γερμανίας και η Εταιρεία Ελλήνων Συγγραφέων στη Γερμανία, υπό την αιγίδα του Υπουργείου Πολιτισμού της Βόρειας Ρηνανίας-Βεστφαλίας και της Γενικής Γραμματείας Αποδήμου Ελληνισμού, του Υπουργείου Εξωτερικών, απέδειξε πως η καλές τέχνες έχουν μια μεγάλη δυναμική βελτίωσης της αισθητικής μιας αστικής γειτονιάς συμβάλλοντας στην ευαισθητοποίηση του πολίτη να βιώσει το σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν οι εικαστικές τέχνες στην κοινωνία μας και να έρθει σε επαφή με καλλιτέχνες από όλο το κόσμο.

Παράλληλα το Μουσείο Ραδιοφωνίας με έδρα την ΔΕΘ (Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονίκης) μέσα στην περίοδο της υγειονομικής κρίσης πραγματοποιεί μια δύσκολη αποστολή με θέμα ο ρόλος της ραδιοφωνίας και των Μέσων Κοινωνικής Δικτύωσης συνδυαστικά με τις πολιτιστικές αυλές » αποδεικνύοντας πως ακόμη και δίχως καμιά κρατική βοήθεια αλλά μόνο με εθελοντισμό σε συνεργασία των ιδιωτών επιχειρηματιών, ΜΜΕ και φορέων πολιτισμού, μπορούν να καταφέρουν θαυμαστά αποτελέσματα στην προβολή μιας περιοχής. Για δύο χρόνια με μια επιτόπια βιωματική έρευνα και πρακτικές εφαρμογές η ομάδα του Μουσείου Ραδιοφωνίας και οι συνεργάτες του, εφάρμοσαν πρακτικές της

ωφελιμότητας των νέων ραδιοφωνικών πολύγλωσσων σταθμών ως εργαλεία εξωστρεφούς επικοινωνίας συνδυαστικά με δράσεις και υποδομές (π.χ. art Gallery σε απομακρυσμένα χωριά) με πολιτιστικό περιεχόμενο, βοηθώντας την τουριστική ανάπτυξη μιας ολόκληρης περιοχής. Η δράση ήταν ένα επικοινωνιακό μοντέλο που έτυχε την στήριξη του Βαλκάνιου Δημοσιογραφικού κόσμου που πρόβαλε με πολλά ρεπορτάζ και ένα ντοκιμαντέρ την χρησιμότητα πολύγλωσσων web radio. Παράλληλα σημαντική ήταν η στήριξη και συμμετοχή της Hellenic Media Group (Δημοσιογραφικό Εθελοντικό Δίκτυο) που συμμετείχε εθελοντικά στην επικοινωνιακή και ηθική στήριξη του εγχειρήματος. Η δράση και εφαρμογή κράτησε για δύο χρόνια σε ένα απομακρυσμένο χωριό των Βαλκανίων (Rajdavitsa) που χιλιάδες ακόλουθοι από όλο το κόσμο παρακολουθούσαν καθημερινά την εξέλιξη των εργασιών.

Η δράση ξεκινά να παίρνει μεγαλύτερες διαστάσεις με την υποστήριξη και συνεργασία πλέον της Εταιρία Ελλήνων Συγγραφέων Γερμανίας που παρακολουθεί στενά τις εργασίες και παίρνει σημαντικές συνεργατικές πρωτοβουλίες για ανάπτυξη των δραστηριοτήτων και σε άλλες περιοχές της Ελλάδος και Ευρώπης. Ουσιαστικά είναι μια συνδυαστική δράση πρόσμιξης εμπειριών όλων των συνεργατών που συμμετέχουν στην εκδήλωση που δίνει μια προστιθέμενη αξία στο χώρο του πολιτισμού με βάση την αναγκαιότητα μιας πιο δυναμικής και αποτελεσματικής ευαισθητοποίησης των πολιτών για τις αξίες των τεχνών σε συνεργασία ειδικά με τον δημοσιογραφικό κόσμο που στηρίζουν τις τέχνες και τα γράμματα.

Η δημιουργία εδώ και τρία χρόνια των εκδηλώσεων «Πολιτιστικές Αυλές» αποτελεί μια δράση που αναδεικνύει το πόσο χρήσιμο και ωφέλιμο είναι ακόμη και σε ένα μικρό

προαύλιο χώρο να πραγματοποιούμε μικρές και μεγάλες πολλές εκδηλώσεις πολιτισμού όλο το χρόνο. Στόχος αυτής της πρωτοβουλίας είναι να υπενθυμίζουμε τις αξίες του πολιτισμού, να αναδεικνύουμε παλιούς και νέους καλλιτέχνες που δεν γίνεται γνωστό το έργο τους από τα ΜΜΕ αλλά και να προβάλλουμε την γειτονιά, την πόλη, το χωριό και την περιοχή μας ως μια κοιτίδα πολιτισμού, μέσα σε έναν κόσμο που χρειάζεται την συνοχή των κατοίκων της γειτονιάς, του χωριού, της πόλης και της χώρας για πρόοδο και ευημερία.

Kulturelle Hinterhöfe und Radiomuseum

Die Veranstaltung „Kulturelle Hinterhöfe“ bezieht sich auf die Interaktion zwischen Studien, erfolgreichen angewandten Aktionen und Veranstaltungen, die mit den Künsten und innovativer interaktiver Kommunikation, insbesondere im Bereich des Radios und der sozialen Medien, in Verbindung stehen. Die Gesellschaft Griechischer Autoren in Deutschland hat mit erfolgreichen künstlerischen Aktionen, wie der Teilnahme renommierter Künstler am „Naoussa Urban Art Festival 2020“, bewiesen, dass die bildende Kunst eine große Dynamik besitzt, die Ästhetik einer städtischen Nachbarschaft zu verbessern und das Bewusstsein der Bürger für die Bedeutung der bildenden Künste in unserer Gesellschaft zu schärfen, sowie die Möglichkeit zu bieten, mit Künstlern aus der ganzen Welt in Kontakt zu treten. Diese Aktion wurde in Zusammenarbeit mit der Gemeinde Naoussa, dem Kunstverein „Farbfieber – Kunst im öffentlichen Raum“ aus Düsseldorf, Deutschland, und der Gesellschaft Griechischer Autoren in Deutschland organisiert und stand unter der Schirmherrschaft des Ministeriums für Kultur von Nordrhein-Westfalen und der Generalsekretariat für die Auslandsgriechen des Außenministeriums.

Das Radiomuseum, mit Sitz auf der Internationalen Messe Thessaloniki (ΔΕΘ), verfolgt während der Gesundheitskrise eine herausfordernde Mission zum Thema „Die Rolle des Radios und der sozialen Medien in Verbindung mit den kulturellen Hinterhöfen“. Es zeigt, dass

auch ohne staatliche Unterstützung, sondern nur durch Freiwilligenarbeit und Zusammenarbeit mit privaten Unternehmern, Medien und kulturellen Organisationen bemerkenswerte Ergebnisse in der Förderung einer Region erzielt werden können. Über zwei Jahre hinweg führte das Team des Radiomuseums in Zusammenarbeit mit Partnern vor Ort eine praktische, erfahrungsbasierte Forschung durch und wandte nützliche Methoden für neue, mehrsprachige Radiosender als Werkzeuge für externe Kommunikation an. Diese wurden in Verbindung mit kulturellen Maßnahmen und Infrastrukturen (wie etwa Kunstgalerien in abgelegenen Dörfern) zur Förderung der touristischen Entwicklung einer ganzen Region eingesetzt. Das Projekt war ein Kommunikationsmodell, das die Unterstützung der Journalistenwelt des Balkans erhielt, die die Nützlichkeit mehrsprachiger Webradios in zahlreichen Berichten und einer Dokumentation hervorhob. Bedeutsam war auch die Unterstützung und Beteiligung der Hellenic Media Group (ein journalistisches Freiwilligenetzwerk), die das Projekt kommunikativ und moralisch unterstützte.

Das Projekt wurde über zwei Jahre in einem abgelegenen Dorf auf dem Balkan (Rajdavitsa) durchgeführt, wo Tausende von Anhängern aus der ganzen Welt täglich die Fortschritte der Arbeiten verfolgten. Die Initiative gewinnt zunehmend an Bedeutung, mit der Unterstützung und Zusammenarbeit der Gesellschaft Griechischer Autor:innen in Deutschland, die die Arbeiten aufmerksam verfolgt und wichtige kooperative Initiativen zur Ausweitung der Aktivitäten auf weitere Regionen Griechenlands und Europas ergreift. Im Wesentlichen handelt es sich um eine kombinierte Aktion, die die Erfahrungen aller Beteiligten in der Veranstaltung integriert und dem kulturellen Bereich einen Mehrwert verleiht, basierend auf der Notwendigkeit einer dynamischen und effektiven Sensibilisierung der Bürger für die Werte der Kunst, insbesondere in Zusammenarbeit mit der journalistischen Welt, die die Künste und Literatur unterstützt. Seit drei Jahren hebt die Veranstaltung „Kulturelle Hinterhöfe“ die Bedeutung hervor, auch in kleinen

Hofräumen das ganze Jahr über kleine und große kulturelle Veranstaltungen durchzuführen.

Ziel dieser Initiative ist es, die kulturellen Werte ins Bewusstsein zu rufen, neue und alte Künstler zu fördern, deren Werk von den Medien nicht bekannt gemacht wird, und die Nachbarschaft, die Stadt oder das Dorf als Keimzelle der Kultur zu präsentieren. Dies geschieht in einer Welt, die die Kohäsion der Bewohner von Nachbarschaft, Dorf, Stadt und Land für Fortschritt und Wohlstand benötigt.

© GGAD

Blossom

Αλεξία Τυριακίδου
www.alexiatyriakidou.com

Η Αλεξία Τυριακίδου είναι φωτογράφος πορτρέτων με έδρα τη Θεσσαλονίκη και την Έδεσσα στην Ελλάδα. Ξεκίνησε το ταξίδι της στη φωτογραφία το 2013 μέσα από ένα πρόγραμμα Erasmus Plus . Είναι μέλος της φωτογραφικής ομάδας του Συλλόγου Καλλι-τεχνών Έδεσσας «Απελλής» και η δουλειά της έχει παρουσιαστεί σε πλατφόρμες όπως το Photovogue, το Iconic Artist Europe και το Lens Culture. Η Αλεξία έχει ιδιαίτερη αγάπη για τη φωτογραφία πορτρέτου και τη μοναδική ανθρώπινη σύνδεση που αυτή καλλιεργεί. Μέσα από τη φωτογραφία της, στοχεύει να εξερευνήσει τη δημιουργική δύναμη της ανθρώπινης ύπαρξης.

Alexia Tyriakidou ist eine Porträtfotografin mit Sitz in Thessaloniki und Edessa, in Griechenland. Sie begann ihre Reise in die Fotografie 2013 im Rahmen eines Erasmus Plus-Programms. Sie ist Mitglied des fotografischen Teams des Künstlervereins „Apellis“ und ihre Arbeit wurde auf Plattformen wie Photovogue, Iconic Artist Europe und Lens Culture präsentiert. Alexia hat eine besondere Liebe zur Porträtfotografie, da diese eine besondere menschliche Verbindung aufzeigt und kultiviert. Durch ihre Fotografie möchte sie die kreative Kraft der menschlichen Existenz erkunden.

Sehnsucht nach Zypern

Julia Lehnen

Zypern, die Insel der Liebe und Schönheit – dort ein Praktikum zu machen, muss traumhaft sein, glaubt die angehende Försterin Marie. Leider ist ihr Kollege Alexandros wenig entgegenkommend. Doch Marie bleibt. In ihrer Freizeit erkundet sie alle Aphrodite-Stätten der Insel für einen neuen Wanderführer. Dabei lernt sie nicht nur den charmanten Archäologen Nikos kennen, sondern taucht in die vielen Geheimnisse der Insel ein. Sie blickt hinter die Kulissen der Försterarbeit, deckt Begehrlichkeiten der örtlichen Politik auf und als der Nationalpark im Troodos-Gebirge bedroht wird – der uralte Zedernwald steht in Flammen, Alexandros befindet sich in Lebensgefahr – handelt Marie impulsiv und dynamisch: Leben und Natur retten. Wird die Göttin Aphrodite, die immer noch auf ihrer Geburtsinsel gegenwärtig ist, die deutsche Studentin für ihren Einsatz belohnen?

Kapitel 1

„Ist das dort unten schon Zypern?“ Marie schmunzelte über sich selbst, weil sie der Stewardess diese Frage schon zum zweiten Mal stellte. Diese verneinte freundlich, woraufhin Marie ihren Kopf so nah ans Fenster heran bewegte, bis ihre Nase die Kunststoffscheibe berührte. Sie war froh, dass sie einen Fensterplatz auf der linken Seite gebucht hatte, und versuchte, die Insel Zypern im offenen Meer auszumachen.

Vergeblich, noch war nichts zu sehen. Marie war zwar müde, weil sie so früh aufgestanden war, aber viel zu aufgeregt, um zu schlafen oder zu lesen. So schaute sie zu ihrer Sitznachbarin, einer jungen Frau, die gerade türkisfarbenen Lidschatten auftrug, der genau zu der Farbe ihres Strandkleides passte. Während diese sich ausgiebig im Spiegel betrachtete, erhaschte auch Marie einen

flüchtigen Blick auf ihr eigenes Spiegelbild: grüne Augen, blonde Haare, rosige Wangen; nur rosig, nicht rot vor Aufregung. Das beruhigte sie, bis ihre Nachbarin plötzlich rief:

„Da ist ja Aphrodite!“ Sie stieß die brünette junge Dame an, die rechts von ihr saß, offensichtlich ihre Freundin. Beide standen auf und drehten sich nach hinten. Jetzt wandte auch Marie den Kopf. Tatsächlich: Auf der hinteren Kabinenwand der Economy-Class war der Kopf einer Frauenstatue zu sehen, die ein Schriftzug als „Aphrodite“ auswies. Die Göttin hatte das Haar hochgesteckt und blickte in die Ferne.

„Schick mir den richtigen Mann, Aphrodite!“, bat laut eine der jungen Damen die Göttin. „Und mir auch“, fiel die andere ein. Marie lächelte, sie glaubte nicht an so etwas und war heilfroh, dass sie sich gerade nicht um Männer kümmern musste. Sie war Single und glücklich damit. „Ein Urlaubsflirt würde auch reichen“, fuhr ihre Nachbarin fort, „also für mich müsste er dunkelhaarig und leidenschaftlich sein ...“ „Und für mich charmant und humorvoll“, ergänzte die Brünette, bevor sie Marias Schmunzeln zum Anlass nahm, sie anzusprechen. „Und du?“

„Ich bin frei und das genieße ich.“ Marie war kurz davor, über ihr Studium zu sprechen, doch dann erblickte sie durch das Fenster die Insel, die wie ein goldgrünes Blatt im offenen Meer lag. Eine Bergkette zeichnete sich wie der Rücken eines Dinosauriers im Westen der Insel ab. Das musste das Troodos-Gebirge sein, wo sie ihr Praxissemester absolvieren würde. Ihr Herz schlug schneller, und beide Mundwinkel hoben sich zu einem strahlenden Lächeln.

Sie konnte die Landung kaum erwarten.

Als sie das gläserne Flughafengebäude verließ, überraschte sie der plötzliche Schwall heißer Luft, die nach Meer und Lavendel duftete.

Marie ging beschwingt zu einer Bank und stellte ihren Koffer daneben ab. Der Lavendelgeruch war so intensiv, dass die Pflanzen irgendwo in der Nähe sein mussten. Sie sah sich um, doch das flirrende Licht ließ sie mit den Augen zwinkern. In einiger Entfernung zur Bank entdeckte sie die duftenden violetten Stauden, die am Fuß von Olivenbäumen gepflanzt waren. Tatsächlich, hier auf dem Flughafen wuchsen knorrige mittelgroße Olivenbäume, die schwarze Früchte zwischen den dunkelgrünen Blättern trugen. Sie säumten die Straßen und lenkten ihren Blick in den Himmel, der sich unendlich hoch über sie wölbte.

Marie fand es gut, dass hier Olivenbäume und keine Palmen wuchsen, sie passten genau zu dieser Insel. Sie genoss das Bad aus Licht, in dem sie stand. Auf den Schultern prickelten die Sonnenstrahlen wie kleine Nadelstiche, die belebend wirkten, doch im Nacken war ihr so heiß, dass sie die schulterlangen blonden Haare hochsteckte. Auch die Turnschuhe störten sie. Deshalb holte sie die neuen braunen Sandalen aus dem Koffer und zog sie an. Während sie die Lederriemen über die Fersen streifte, formten sich kleine Schweißperlen auf ihrer Stirn.

Als sie sich aufrichtete, entdeckte sie ein von Hand beschriftetes Pappschild, auf dem „Marie Sommer“ stand. Der Mann, der es hielt, lehnte am Geländer der Brücke, die zum Parkplatz führte. Schnell nahm sie ihr Gepäck und ging in seine Richtung. Er hatte schwarzes leicht gewelltes Haar und trug einen dunklen Vollbart. Sie war nicht in der Lage, sein genaues Alter einzuschätzen, weil der größte Teil seines Gesichts von einer Fliegerbrille bedeckt war. Da er neben einer Gruppe von Touristen in Shorts und Sandalen stand, wirkten seine khakifarbene Hose und seine schweren Arbeitstiefel fehl am Platz.

Der Mann reichte ihr die Hand. Sein Händedruck war warm und fest. „Hallo. Bist du Marie Sommer?“ „Ja, hallo.“ „Ich bin Alexandros

Ioannou. Willkommen auf Zypern! Wie war dein Flug?“ „Der Flug war gut. Danke, dass du mich abholst.“ Er nahm ihren Koffer, sagte nur auf Griechisch „Ela“ und ging voran.

Julia Lehnen liebt Reisen. Mit ihrer Familie besucht sie besonders gern Mittelmeerländer. Dabei kommen ihr auch ihre Studien in Französisch, Spanisch und Theologie zugute. Bei einem Urlaub auf Zypern verliebte sie sich in die maleische Insel der Aphrodite und veröffentlicht mit „Sehnsucht nach Zypern“ ihren Debütroman.

Erscheinungsdatum der zweiten Auflage:

Januar 2023 Größenwahn Verlag
(Imprint der Bedey-Thoms-GmbH)

kartoniertes Buch ca. 350 Seiten

ISBN 978-3957713261: € 20,00 [D]

eBook: € 8,99 [D]

Hörbuch: ISBN 9788726775853: € 13,99 [D]

Η κραυγή της φύσης της Ελένης Λόππα

Ευσταθία Δήμου

Απόλυτα ενταγμένο στο κλίμα και την ατμόσφαιρα του σύγχρονου προβληματισμού για το περιβάλλον, το νέο πεζογράφημα της Ελένης Λόππα έρχεται για να πυροδοτήσει την εναγώνια μέριμνα που δείχνει –ή που πρέπει να δείχνει– ο άνθρωπος της εποχής για την κλιματική αλλαγή και κρίση. Το ενδιαφέρον με το συγκεκριμένο βιβλίο έγκειται κυρίως στον τρόπο με τον οποίο ο αναγνώστης καλείται να κοινωνήσει τη μέριμνα αυτή και να την κάνει κτήμα του. Πλεγμένο γύρω από την προσωπική ιστορία ενός ιθαγενούς του Αμαζονίου, ο οποίος αποκόπηκε βίβια από τις ρίζες του για

να ανατραφεί μέσα στον δυτικό πολιτισμό, το έργο, χωρίς να απεκδύεται τη λογοτεχνικότητά του, μετουσιώνεται άλλοτε σε επιτακτικό μήνυμα κινητοποίησης, άλλοτε σε πληροφοριακή κατάθεση για όλα όσα συμβαίνουν αυτή τη στιγμή στον πλανήτη και άλλοτε σε ένα είδος περιβαλλοντικού μανιφέστο. Αυτή ακριβώς η διάθεση της δημιουργού εκβάλλει και διαμορφώνει τον ρυθμό του έργου, ιδιαίτερα γρήγορο και καταγιστικό, που αποτυπώνει την ανάγκη εγρήγορσης και άμεσης δραστηριοποίησης των ανθρώπων για τη σωτηρία του πλανήτη που τόσο άδικα λεηλατήθηκε από τις δυνάμεις της πλεονεξίας και αδιαφορίας.

Μέσα στο πλαίσιο αυτό, και παράλληλα με την εκδίπλωση του αγώνα του νεαρού πρωταγωνιστή για τη διάσωση του Αμαζονίου, ανοίγει και μια σειρά από άλλες διαδρομές η βασικότερη από τις οποίες οδηγεί στην (επαν)εκτίμηση της ελληνικής παράδοσης και του πολιτισμού όπως διασώζεται σήμερα σε συγκεκριμένα μέρη της χώρας.

Ο πρωταγωνιστής και η επίσης μαχητική του σύντροφος περιηγούνται σε διάφορα μέρη συμπαρασύροντας τον αναγνώστη σε μια περιπέτεια επαφής και γνωριμίας με τα ήθη, τα έθιμα, την ιστορία, την αρχιτεκτονική, τους ανθρώπους της Ελλάδας. Η περιήγηση, όμως, δεν σταματά εκεί. Πραγματοποιείται και σε μια σειρά από άλλα μέρη ανά τον κόσμο καθένα από τα οποία συστοιχεί ή αντιστοιχεί με μια αξία.

Τα δάση του Αμαζονίου και οι σύγχρονες αμερικάνικες μεγαλουπόλεις αποτελούν δύο περιοχές καθεμιά από τις οποίες αντιπροσωπεύει και έναν διαφορετικό τρόπο ζωής, μια διαφορετική κοσμοθεώρηση και κοσμοθεωρία. Είναι, από τη μία, η αξία της φυσικής ζωής και η αισθητική που μια τέτοια ζωή φέρει κατάσαρκα, και, από την άλλη, οι αξίες της αλα-

ζονείας και του πλουτισμού που δημιούργησαν αντιαισθητικά αστικά περιβάλλοντα για τους ανθρώπους –αυτά που γνωρίζουν όσοι ζουν ή επισκέπτονται τις σύγχρονες μεγαλουπόλεις.

ISBN: 9786182081105
Αριθμός Σελίδων: 440
Εκδότης: Κουκκίδα
Τιμή Έκδοσης: 13,78 €

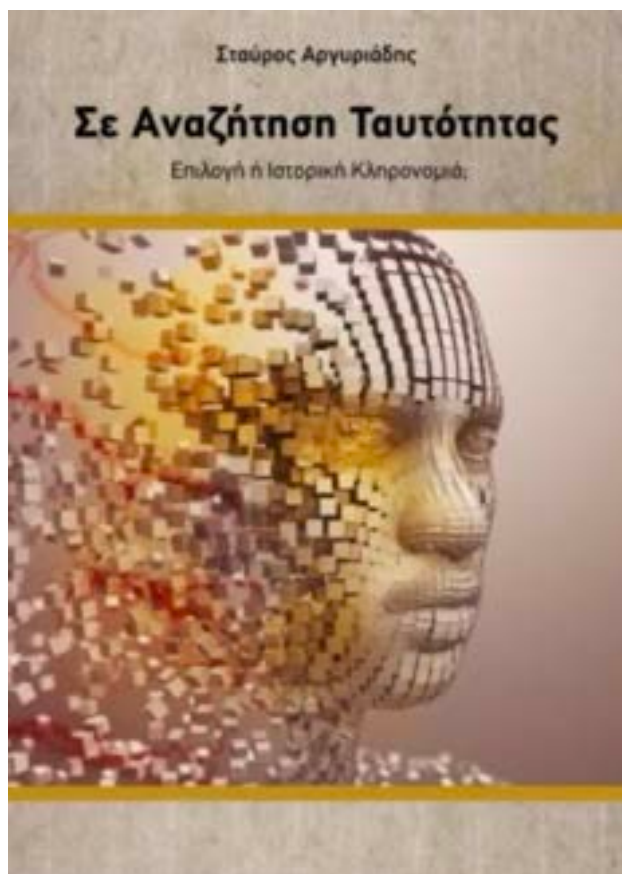
Η καίρια και διεισδυτική ματιά της δημιουργού, όμως, δεν περιορίζεται στην αντίστιξη αυτή, αλλά επεκτείνεται και στο επίπεδο που εμπλέκει τον σύγχρονο άνθρωπο σε μια διαδικασία αναθεώρησης και επαναπροσδιορισμού των όρων και των ορίων της ζωής του. Το γεγονός ότι το ζευγάρι των δύο πρωταγωνιστών είναι δύο νέοι άνθρωποι, δεν μπορεί φυσικά να είναι τυχαίο.

Είναι μια επιλογή που αποκαλύπτει τη βαθιά πίστη της δημιουργού στις δυνάμεις της νεότητας να δουν καθαρά το απειλητικό παρόν και το ακόμα πιο απειλητικό μέλλον και να δράσουν άμεσα και με ιδιαίτερο δυναμισμό. Ούτε, βέβαια, είναι χωρίς σημασία το γεγονός ότι, τελικά, οι δυο τους θυσιάζουν την προσωπική τους ευτυχία και ευημερία στο όνομα του αγώ-να για τη σωτηρία του πλανήτη. Στο σημείο αυτό μπορεί κανείς να διαπιστώσει τη ρεαλιστική, αντικειμενική, ψυχραιμη στάση της δημιουργού απέναντι στο υλικό της. Μπορεί όμως να διαπιστώσει και το θάρρος της, την αποφασιστικότητά της να θυσιάσει ένα ευτυχισμένο μυθιστορηματικό τέλος προκειμένου να εμπνεύσει και να σχηματοποιήσει μια στάση ζωής.

Το συγκεκριμένο βιβλίο, λοιπόν, δεν συνιστά μονάχα αποτέλεσμα της επιστράτευσης των λογοτεχνικών δυνάμεων στην αντιμετώπιση του μείζονος προβλήματος της περιβαλλοντικής καταστροφής. Αποτελεί, ταυτόχρονα, απόδειξη της βαθιάς ανάγκης του λογοτέχνη και της ίδιας της λογοτεχνίας να αρθρώσει έναν λόγο ουσιαστικό, καίριο, επιδραστικό. Μια κραυγή που θα ακουστεί γιατί θα απευθύνεται και θα κεντρίζει τη λογική και τη νόηση, την αντίληψη του ανθρώπου. Η κραυγή της φύσης μετουσιώνεται σε κραυγή της τέχνης για να αποκαλύψει τον βαθύ και άρρηκτο δεσμό ανάμεσά τους, την εσωτερική τους επικοινωνία και την κοινή αναφορά τους στον άνθρωπο και τη μοίρα του. Μια μοίρα που θα αφηθεί στην ύβρη της, θα επιφέρει, αναπόφευκτα, την τιμωρία.

Σε Αναζήτηση Ταυτότητας

Σταύρος Αργυριάδης

«**Σε Αναζήτηση Ταυτότητας**»: Μια Ιστορία που απεικονίζει την Κοινωνική και Ιστορική Πραγματικότητα Το νέο μυθιστόρημα του Σταύρου Αργυριάδη διερευνά τις ρίζες και τα αίτια των συλλογικών μας πεποιθήσεων, τα οποία επηρεάζουν τον τρόπο με τον οποίο αλληλοεπιδρούμε και διαμορφώνουμε τον κόσμο μας. Το βιβλίο προκαλεί τους αναγνώστες να σκεφτούν και να αποφασίσουν εάν οι παραδόσεις μας έχουν όλες την ίδια αξία ή αν θα πρέπει να αλλάξουμε κάποιες από αυτές, προκειμένου να δημιουργήσουμε ένα καλύτερο μέλλον. Επιλογή ή ιστορική κληρονομιά;

Βασιζόμενοι στις νεότερες επιστημονικές ανακαλύψεις και τις ακαδημαϊκές έρευνες, ο συγγραφέας εξετάζει ποιες πράξεις στο παρελθόν οδήγησαν ορισμένα έθνη στην επιτυχία

και ποιες στην αποτυχία. Ποια στοιχεία τα έκαναν επιτυχημένα; Είχαν τη δυνατότητα να επιλέξουν ή απλά ακολούθησαν τη μοίρα τους;

Ο συγγραφέας θα ταξιδέψει από την Χαϊδελβέργη στην Αθήνα για να παρουσιάσει το βιβλίο του και να συνομιλήσει με τους αναγνώστες.

Λίγα λόγια...

... για την πλοκή

Δύο νέοι που ζουν στην Ελλάδα του σήμερα, ο Χριστόφορος και η Αριάδνη, γνωρίζονται, ερωτεύονται, αρχίζουν να συζητούν, να συμφωνούν, να διαφωνούν. Στο επίκεντρο, η ιστορική εξέλιξη της Ελλάδας σε αντιπαράθεση και σε σύγκριση με άλλες χώρες, οι οποίες κατέδειξαν διαφορετική πορεία. Μέσω της μυθιστορηματικής αφήγησης, αλλά και των ιστορικά και επιστημονικά τεκμηριωμένων πολιτικο-φιλοσοφικών διαλόγων, αναλύονται τα αίτια και οι λόγοι που οδήγησαν σε αυτή την διαφοροποίηση.

Η ιστορία των δύο νέων περιβάλλεται αρχικά από μυστήριο και φανερώνει στο αναπάντεχο τέλος τις κάποιες όχι και τόσο γνωστές στο ευρύ κοινό ιστορικές πτυχές του Μεσαιωνικού Ελληνισμού. Ο συγγραφέας αναφέρεται εδώ στους «Έλληνες του εξωτερικού» εκείνης της μακρινής εποχής, οι οποίοι συνέδραμαν στην Αναγέννηση της Δύσης, μετά την κατάκτηση της χώρας μας από τους Οθωμανούς.

Η σπονδυλωτή αφήγηση, η διάρθρωση του βιβλίου σε αυτόνομα μεταξύ τους κεφάλαια, διευκολύνει τον αναγνώστη να περιηγηθεί απρόσκοπτα στο κείμενο, παρά τον όγκο του.

... για τον συγγραφέα

Ο Σταύρος Αργυριάδης γεννήθηκε τον Ιούλιο του 1961 στην Αθήνα και ζει στην Χαϊδελβέργη Γερμανίας. Είναι μέλος της Εταιρείας των Ελλήνων Συγγραφέων Γερμανίας. Εργάστηκε τις τελευταίες δεκαετίες σε μια μεγάλη πολυεθνική εταιρεία, γεγονός που του έδωσε την ευκαιρία να γνωρίσει από κοντά διαφορετικές κουλτούρες και πολιτισμούς.

Σχόλια αναγνωστών από το βιβλιοπωλείο Ψαράς (Θεσσαλονίκη):

Το βιβλίο είναι εξαιρετικό και τροφή για σκέψη και αναζήτηση. Καλογραμμένο και τεκμηριωμένο. Ας βγούμε λίγο από την comfort zone μας και να κάνουμε μια περιπλάνηση στο χθες το σήμερα και το αύριο μέσα από καινούργιους δρόμους.

Σοφία Φυλακτού

Ένα πολυσύνθετο και «βασανιστικό» θέμα για πολλούς σκεπτόμενους Έλληνες παρουσιάζεται με έναν απλοϊκό αλλά και συνάμα περίτεχνο τρόπο μέσω μιας προσωπικής ιστορίας και μεστών διαλόγων! Είναι ένα πολύτιμο ανάγνωσμα για τους φίλους της πολύπλοκης Ελληνικής Ιστορίας γενικότερα. Μας αναγκάζει να σκεφτούμε βαθύτερα την πορεία μας και να μπούμε στη διαδικασία να καταλάβουμε τις ρίζες και τις επιρροές – και όχι να εγκρίνουμε ή να επικρίνουμε. Το συνιστώ ανεπιφύλακτα!

Νίκος Βρεττός

Το πόνημα είναι πολύ επίκαιρο – αλλά και πάντα θα είναι – λόγω του θέματος που αναπτύσσει μέσα από τις σελίδες του. Ιστορία, πολιτική, οικονομία, ψυχολογία, κοινωνικοί αλλά και προσωπικοί παράγοντες εμπλέκονται περίτεχνα στην αναζήτηση ταυτότητας – και ο τρόπος παρουσίασης είναι απλός και εξαιρετικός. Ευχάριστο αλλά συγχρόνως σε βάζει διαρκώς σε σκέψεις αναζητώντας ένα βαθύτερο νόημα. Εξαιρετικό!

Έφη Παρίση

Οι εκδόσεις Ακακία σας προσκαλούν στην παρουσίαση του βιβλίου του Σταύρου Αργυριάδη «μέλος της Εταιρείας των Ελλήνων Συγγραφέων Γερμανίας», Εκδόσεις «ΑΚΑΚΙΑ», σελίδες 517

Αποχαιρέτα την τη Στουτγάρδη, Αστυάνακτα

Michalis Patentalis
Μιχάλης Πατένταλης

Το βιβλίο της Αγλαΐας Μπλιούμη «Αποχαιρέτα την τη Στουτγάρδη, Αστυάνακτα» (εκδόσεις Κέδρος, 2022) είναι ένα σπονδυλωτό μυθιστόρημα που αποτελείται από 37 ιστορίες που δεν μπορούν να διαβαστούν αυτόνομα. Σε αυτές τις ιστορίες ξετυλίγεται η οικογενειακή ιστορία ενός παιδιού δεύτερης γενιάς μεταναστών στη Γερμανία. Ο μύθος δεν εξελίσσεται γραμμικά, έχει πολλά πσωγυρίσματα στο χρόνο, όπου το παρόν πλέκεται με το παρελθόν. Το μυθιστόρημα έχει μεγάλο θεματολογικό εύρος και για αυτό το παρελθόν δεν περιορίζεται σε οικογενειακές ιστορίες, αντίθετα αυτές πλέκονται με τα μεγάλα γεγονότα της ελληνικής Ιστορίας φωτίζοντάς τα όμως πάντα υπό το φως της μεταναστευτικής ή προσφυγικής προοπτικής.

Συγκεκριμένα δίνεται η Μικρασιατική καταστροφή και οι οικογενειακές ιστορίες των παππούδων, η γερμανική και βουλγαρική Κατοχή, το παιδομάζωμα κατά τον εμφύλιο, η Αντίσταση των Ελλήνων της Γερμανίας κατά της χούντας. Η Μπλιούμη καταφέρνει και στο πλαίσιο αυτών των μεγάλων ιστορικών γεγονότων να συζητήσει ζητήματα αφομοίωσης και ένταξης, διαφορετικότητας και αποδοχής. Περιγράφεται η ένταξη των προσφύγων και δίδεται βάρος στις δυσκολίες αποδοχής του Άλλου μεταξύ των προσφυγικών ομάδων. Σε αυτό το πλαίσιο περιγράφεται παραστατικά μια σκηνή σχεδόν βίαιης αφομοίωσης των Ποντίων γυναικών «*Της πέταξε και την ποντιακή στολή, της πήρε φορεματάκι και παπούτσια με τακουνάκι, και νάilon καλσόν*» (189).

Ο κύριος πυρήνας του έργου όμως περιστρέφεται γύρω από τη ζωή της δεύτερης γενιάς μεταναστών στη Γερμανία. Μέσα από τις εμπειρίες του γερμανικού και ελληνικού σχολείου, την επαφή με Γερμανούς αλλά και την ενδελεχή περιγραφή της ελληνικής κοινότητας της Στουτγκάρδης κατά τις δεκαετίες του '70 και '80 η συγγραφέας βάζει το μεγεθυντικό φακό στον ρατσισμό της καθημερινότητας, στις άρρητες κοινωνικές συμβάσεις, στους μηχανισμούς κοινωνικού αποκλεισμού. Πέρα όμως από αυτά τα στοιχεία μεγάλο μέρος του μύθου αναφέρεται και σε διαφορετικές αντιλήψεις και διαφορετικούς τρόπους σκέψης ανάμεσα σε Γερμανούς και Έλληνες.

Έτσι για παράδειγμα στο κεφάλαιο «Το λιβάδι με τους φυλακισμένους» τα μανιτάρια ανάγονται σε κύριο διαφοροποιητικό στοιχείο ανάμεσα στον γερμανικό και τον ελληνικό πολιτισμό – κάτι που θυμίζει έντονα τα μανιτάρια ως διαφοροποιητικό στοιχείο στο «Διπλό Βιβλίο» του Δημήτρη Χατζή. Περιγράφεται εκ των ένδον μέσα από τα μάτια των γερμανικών φιγούρων ο ενθουσιασμός τους

για τα μανιτάρια, και αντιπαρατίθενται στο φόβο και την προκατάληψη των Ελλήνων, που «τα αποφεύγουν ακόμη και σε συσκευασία». Η Μπλιούμη, εξαιτίας των βιωμάτων της στη Γερμανία, καταφέρνει να αναλύσει ενδελεχώς πολιτισμικές διαφορές παρουσιάζοντας μέσα από καθημερινές εμπειρίες και με έναν ζωντανό και άμεσο λόγο τους διαφορετικούς τρόπους σκέψης τόσο των Γερμανών όσο και των Ελλήνων. Συνεπώς στο μυθιστόρημα πραγματώνονται και μόνο μέσω της θεματολογίας του πολλές πολιτισμικές διεπαφές, αφού προσφέρεται στον αναγνώστη η σύγκριση διαφορετικών και ενίοτε όμοιων πολιτισμικών οριζόντων.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει όμως το κεφάλαιο «Η απόφαση που πάρθηκε» που περιγράφει το ευαίσθητο θέμα της παλιννόστησης της οικογένειας στη Θεσσαλονίκη κατά τη δεκαετία του '80. Μέσα από την αφελή ματιά του παιδιού δίνεται μια ιδιότυπη μορφή ξενιτιάς, αφού για τους γονείς πρόκειται για παλιννόστηση, για την μικρή πρωταγωνίστρια όμως πρόκειται για την πρώτη της μετανάστευση, δεδομένου ότι μέχρι τότε η Γερμανία ήταν η πατρίδα της. Περιγράφεται παραστατικά ο «ελληνικός ρατσισμός» και η κατάσταση ανάμεσα σε δύο πατρίδες «Zwischen den Stühlen». Όμως η ιδιαιτερότητα του μυθιστορήματος είναι ότι δε στέκεται εκεί, υπερβαίνει το δίπολο ανάμεσα στις δύο πατρίδες και περιγράφει τα στάδια μιας νέας ταυτοτικής συνείδησης, που δεν είναι άλλη από τη δημιουργία της υβριδικής ταυτότητας.

«Εγώ κι εσύ είμαστε υβρίδια, το ξέρεις;» είτε αναστενάζοντας η Σέβγκι, που ο πατέρας της δούλευε επί είκοσι χρόνια σε γερμανικά ανθρακωρυχεία, πριν επιστρέψουν ξανά στα Άδανα.

«Έχουμε κώδικες από τον έναν πολιτισμό, έχουμε κώδικες από τον άλλον, πολλές φορές τους αναγνωρίζουμε και άλλες φορές μπουρδουκλώνονται και πλέκονται, ώστε να μην ξέρουμε πια ποιος κώδικας ανήκει πού. Εγώ κι εσύ είμαστε υβρίδια, το ξέρεις;» να της θυμίζει η Σέβγκι σχεδόν σε κάθε τους συνάντηση.» Γλωσσικά η υβριδικός χαρακτήρας του έργου εκφράζεται με πολλούς τρόπους: με διάσπαρτες γερμανικές

λέξεις, δευτερεύουσες προτάσεις στα γερμανικά, γερμανικά λογοπαίγνια και παρομοιώσεις, ενώ το κεφάλαιο για τη γερμανική Κατοχή είναι γραμμένο εξ'ολοκλήρου στα γερμανικά και αποδίδεται στα βασικά του σημεία στα ελληνικά. Η συγγραφέας καταφέρνει με άλλα λόγια να αποτυπώσει παραστατικά την ιδιόλεκτο των Ελλήνων της Γερμανίας και επιπλέον να της δώσει ένα λογοτεχνικό αποτύπωμα.

Ενδεχόμενα να είναι το πρώτο βιβλίο, γραμμένο στο ελληνικά, που πραγματεύεται ζητήματα μετανάστευσης μέσα από το πρίσμα της δεύτερης γενιάς μεταναστών και άρα των ελληνογερμανικών σχέσεων. Σίγουρο είναι ότι η σύνδεση μετανάστευσης και ταυτότητας δίνεται παραστατικά με τη φράση που έχει επιλεγεί και στο οπισθόφυλλο του βιβλίου:

«Το πεπρωμένο της ρωμοσύνης είναι η διασπορά της. Εμείς· απλώς βουτάμε στη θάλασσα και ξεριζώνουμε τις ρίζες του βυθού. Αυτές που αόρατα ταξιδεύουν μαζί μας, όταν πατάμε το καταπράσινο γρασίδι στις πλαγιές των Άλπεων. Ρίζες που περιμένουν να μας μιλήσουν.»

Der LiteraturSALON der GGAD

21. März 2024 von Roland Richter, veröffentlicht Hellas Blog: <https://hellas.blog/literatursalon-ggad/>

Im Jahr 2012 hat die GGAD eV. den LiteraturSALON ins Leben gerufen. Diese literarische Initiative möchte damit in Düsseldorf und der Rhein-Ruhr Region einen literarischen Hotspot errichten. Heute ist der LiteraturSALON eine feste Größe im griechisch-deutschen Literatur- und Kulturbetrieb.

Was ist die GGAD?

Das Kürzel GGAD steht für die Gesellschaft Griechischer Autor:innen Deutschland e.V. Der Vereinsvorläufer entstand 2000 in München, er hieß „Verein griechischer Autoren in Deutschland“. 2006 entstand dann in Düsseldorf die heutige GGAD. Seit 2023 trägt der Verein im Namen den Zusatz „sowie deutschsprachiger Autor:innen etc. die sich der deutsch/griechischen – griechisch/deutschen Literatur verbunden fühlen“.

Das trägt der Realität Rechnung, dass sich sowohl griechische als auch deutsche Autoren zur GGAD und ihren Zielen bekennen. Angesprochen sind nicht nur die mehrere hunderttausend zählenden griechisch stämmigen Bürgerinnen und Bürger in Deutschland, sondern alle literaturbegeisterten Menschen mit einem Faible für Griechenland und Migrationsliteratur.

Übrigens ist das Kürzel GGAD heute die offizielle Abkürzung für den Verein. Nach meiner Einschätzung wird GGAD zu einer echten Marke im deutschsprachigen Kultur- und Literaturleben mit Bezug zu Griechenland werden.

Was ist der LiteraturSALON der GGAD?

Eine feste Institution der GGAD ist der LiteraturSALON geworden. „Heute ist der DEUTSCH/GRIECHISCHE – GRIECHISCH/DEUTSCHE LiteraturSALON als eine literarische Institution fest etabliert und nicht mehr wegzudenken“, so Andrikos Segkis, der Verantwortliche für Öffentlichkeitsarbeit der GGAD gegenüber dem Hellas Blog. Zunächst startete der LiteraturSALON am Vereinssitz Düsseldorf.

LiteraturSALON der GGAD

Die Corona-Pandemie erschwerte den Versuch, den LiteraturSALON auch in anderen Bundesländern zu starten. 2020 gab es immerhin einen Pilotversuch in Schleswig-Holstein. Nach Ende der Corona-Schutzmaßnahmen folgte eine weitere Testphase, dieses Mal in Mecklenburg-Vorpommern. Beide Tests sind vom Publikum gut angenommen worden.

Die GGAD möchte den LiteraturSALON in 2024 auf noch größere und breitere Füße stellen. Der DEUTSCH/GRIECHISCHE – GRIECHISCH/DEUTSCHE LiteraturSALON steht unter der Schirmherrschaft des Generalsekretariats für die Diasporagriechen und der öffentlichen Diplomatie der Hellenischen Republik Griechenland. In diesem Jahr werden zahlreiche Veranstaltungen werden in Bremen, Hessen, Nordrhein-Westfalen, Mecklenburg-Vorpommern und Schleswig-Holstein durchgeführt.

Der erste LiteraturSALON im Griechischen Gymnasium und Lyzeum

Eine gut gelungene und erfolgreiche Veranstaltung fand auf Initiative der Deutschlehrerin Konstantina Papadopoulou und der GGAD im Griechischen Gymnasium und Lyzeum Düsseldorf statt.

1. LiteraturSALON an der Griechischen Schule in Düsseldorf

Michael Patentalis, Autor von zehn Büchern (u.a. „Wer hat Mozart getötet?“ und „Der Tanz von Huntington“) und zeitgleich Vorsitzender der GGAD, war als Gast eingeladen. Er sprach mit den Schülern der Klasse B des Lyzeums, die großes Interesse an den kulturellen Aktivitäten der GGAD und der Literatur zeigten. Michael Patentalis las Geschichten aus dem Buch „Der Minotaurus Söldner“. Es blieb nicht nur bei einer typischen Lesung im Rahmen des LiteraturSALONS. Auch ging es um den Wert von Literatur, über die Liebe, über das „Gemeinsam“ sowie über das Teilen. Jeder muss täglich kämpfen, damit Träume nicht verpfändet werden. Verantwortung gegenüber dem Mitmenschen und sich selbst war Schülern wie auch dem Referenten wichtig. Die Träne, die weder Farbe noch Heimat hat oder die Schönheit des Tages waren weitere Themen.

Michael Patentalis beantwortete die Fragen der Schülerinnen und Schüler mit Direktheit, Humor und Konsequenz in Menschlichkeit und Großzügigkeit. Eigenschaften, die man auch aus seinen Büchern kennt. Die Schüler hingen förmlich an den Lippen des Vortragenden und waren fasziniert. Dieser erste LiteraturSALON des Jahres war eine ganz außergewöhnliche Schulveranstaltung, die allen Beteiligten in Erinnerung bleiben wird. Im kommenden Schuljahr ist eine Folgeveranstaltung geplant.

© GGAD

Der zweite LiteraturSALON der GGAD 2024

Der zweite LiteraturSALON des Jahres fand am 10. März 2024 im Zentrum für Aktion, Kultur und Kommunikation (zakk) in Düsseldorf statt.

© GGAD

In erfrischender Weise und der ihr eigenen Art las die Autorin Anna Irmgard Jäger aus ihrem Buch „Ganz normale Tage“. Sie erzählte vom Leben einer jungen Frau zwischen Junk-Jobs in Bremen und schwierigen Zeiten in Athen, von Tabletensucht, Rassismus, patriarchaler Unterdrückung, und all das nicht weinerlich, sondern frech und sensibel.

„Damit ist der Start für ein spannendes und sehr vielversprechendes Veranstaltungsprogramm im ersten Quartal 2024 erfolgreich besiegelt! Literaturbegeisterte werden mit Sicherheit in vielfältiger Form in den kommenden und zahlreichen DEUTSCH/GRIECHISCHEN – GRIECHISCH/DEUTSCHEN LiteraturSALONS auf ihre Kosten kommen“ so Michalis Patentalis der die Veranstaltung moderierte.

Ein Fest für die Sinne: Die Kult(o)urnacht 2024 in Heiligenhafen begeisterte mit griechischem Flair

Veröffentlicht am [2. September 2024](#)

Am vergangenen Wochenende verwandelte sich Heiligenhafen wieder in eine pulsierende Bühne der Kultur, als die Kult(o)urnacht in ihre nächste Runde ging. Diese Veranstaltung, die von Bürgermeister Kuno Brandt feierlich eröffnet wurde, zog zahlreiche Besucher in ihren Bann und bot ein Programm, das in Erinnerung bleiben wird. Besonders das griechische Kulturprogramm, organisiert in Zusammenarbeit mit der Gesellschaft griechischer AutorInnen in Deutschland e.V. (GGAD), setzte dabei besondere Akzente.

Von HB-Redakteurin Claudia-Isabell Schmitz und Leo Dillikrath

Heiligenhafen – Den Auftakt der Kult(o)urnacht bildete die feierliche Vernissage in der Stadtbücherei, die von Bürgermeister Kuno Brandt persönlich eröffnet wurde. In seiner Rede hob er die Bedeutung dieser Veranstaltung für das kulturelle Leben der Stadt hervor und dankte allen Beteiligten für ihr Engagement. Danach übernahm Michalis Patentalis, ein angesehener Fotograf und Künstler, das Wort. Er führte die Gäste in die Welt der Cartoons von Michael Kountouris ein und stellte seine eigene Fotoausstellung vor.

Kountouris, ein Meister seines Fachs, thematisiert in seinen Cartoons die Höhen und Tiefen des Lebens, die sich oft im Spiegel des Fußballs zeigen. Mit viel Fingerspitzengefühl gelingt es ihm, trotz der mitunter ernsten Thematik, eine Botschaft der Hoffnung zu vermitteln. Patentalis hingegen entführte die Besucher mit seiner Ausstellung „Stones of Europe“ in die Welt der Natur. Seine Fotografien von Steinen, die den europäischen Kontinent von den Pyrenäen bis zum Ural prägen, erzählten wortlos Geschichten und regten die Fantasie der Betrachter an. Beide Ausstellungen sind noch bis zum 13. September in der Stadtbücherei zu bewundern.

Das griechische Programm setzte sich fort, als die Stadtbücherei gemeinsam mit der GGAD e.V. ein abwechslungsreiches musikalisches und literarisches Programm präsentierte. Der Kinderbuchautor Even Rides las aus seinen Werken und zog dabei besonders das junge Publikum in seinen Bann.

Später stellte Michalis Patentalis seinen Roman vor und sorgte mit seiner Lesung für eine besondere Atmosphäre. Die griechische Musikerin Eirini Nikolaou untermalte zusammen mit Even Rides die Veranstaltung mit traditioneller griechischer Musik, die bei den Gästen großen Anklang fand.

© Leo Dillkrath

Rheinischer Spiegel

Täglich aktuelle Nachrichten für den Kreis Viersen und den Niederrhein!

Literarischer Salon im zakK: Hans Eideneier über die Hörkultur der Griechen – „Las Aristoteles Bücher?“

Veröffentlicht am [23. September 2024](#)

Die Gesellschaft Griechischer AutorInnen in Deutschland eV (GGAD eV) lädt am Sonntag, den 29. September 2024, um 15 Uhr, zu einer besonderen Veranstaltung in der Reihe des Deutsch-Griechischen Literatursalons ins zakK, Fichtenstraße 40, 40233 Düsseldorf (Kneipe, Eintritt frei, Spenden erwünscht) ein.

Von RS-Redakteurin Claudia-Isabell Schmitz

Düsseldorf – Der renommierte Byzantinist und Neogräzist Hans Eideneier präsentiert seine Lesung und seinen Vortrag mit dem Titel: „Las Aristoteles Bücher? Reden und Schriften zur Hörkultur der Griechen“.

In seinem Vortrag beleuchtete Hans Eideneier eine spannende Frage: Wie sollte Aristoteles Bücher lesen, wenn es zu seiner Zeit noch keine Bücher in unseren heutigen Sinnen gab? Texte wurden auf Papyrusrollen notiert, jedoch waren diese in fortlaufender Schrift und ohne Markierungen für Worttrennungen verfasst, was das Lesen vom Blatt nahezu unmöglich machte. Stattdessen waren es spezialisierte Vortragskünstler, die diese Schriften für ein Publikum interpretierten und vortrugen.

Eideneier wird erörtern, wie sich das Wort, der Gesang und der Rhythmus in der griechischen Hörkultur eng miteinander verbinden und wie sich diese Tradition bis in die Neuzeit erhalten hat. Besonders spannend ist dabei der Blick auf die moderne griechische Kultur, in der das gemeinsame Singen und Tanzen aus einem reichen Liederschatz weiterhin eine zentrale Rolle spielt.

Hans Eideneier, geboren 1937 in Stuttgart, ist Professor für Byzantinistik und Neugriechische Philologie und wurde für seine Verdienste um die byzantinische und neugriechische Literatur und Kultur mehrfach ausgezeichnet. Er wird seinen Vortrag in deutscher Sprache halten. Die Lesung bietet eine seltene Gelegenheit, tief in die faszinierende Welt der antiken und mittelalterlichen griechischen Hörkultur einzutauchen.

© Hans Eideneier